

De quarto

do videret eē angelis z alijs bñs q̄ ran-
ta bona fecerunt z faciunt viatoribz. ab
eis sibi nullā reuerētiā exhiberi. p̄pter
q̄d merito a nobis mortalibz venerādi
sunt. Quinto p̄pter eoz dignitatē. q̄a
sunt Reges z Regine regni celestz. Vñ
in ps de quolibet sancto dicit. Posuisti
dñe super caput eius coronā de lapide
p̄cioso zc. Si Reges terreni honoran-
di sunt h̄ in terris: multo amplius Re-
ges celestes. qui tam possident regnum
celi cū aīa. post resurrectionē cū corpore
et aīa. cū ch̄s dicet eis vt h̄ Matthi
xxv. Venite bñdicti p̄ris mei. posside-
te regnum.

De q̄rto precep.

Honora patrem z matrem. In q̄
precepto s̄z Auḡ implicat oīs
actus beniuolentie proximo im-
pendendus siue ex debito natural' obli-
gatōis. sicut in honore qui debet patri
naturali. siue ex debito charitatis. sicut
alijs actus pietatis qui ex charitate p̄xi-
mo impendunt. **Sciendū** q̄ h̄
p̄ceptuz trāsgreduntur sex genera hoīm.
Et sunt p̄mi q̄ verēcundant de suis pa-
rentibz z eis seruire p̄temunt. q̄d est z̄
p̄ceptum dei. qz tenemur humiliter z re-
uerenter seruire parentibz n̄ris tota vir-
tute corp̄is n̄ri. **U**t si debiles sunt. ip̄os
corp̄aliter portemz. z eis manualit' ser-
uiamus. Item si cecidit q̄ eis ducatur
p̄beamz. et eoz quascūqz infirmitates
leuiter tractando. **Vñ Eccl̄i. vij.** Ho-
nora patrē tuū. et gemitus matris tue
ne obliuiscaris. **H**emento qm̄ nisi per
illos natus nō fuisses. **T**ria enī nobilis-
sima in parentibz n̄ris accepimz. s. esse.
nutrimētū. et doctrinā. quoz nullum
eis sufficiēter recompensare possumus.
Vñ Arist̄. ix. eth. Aḡris. dijs. z pa-
rentibz non p̄t reddi equiualeus. Ergo
deo. q̄ nos creauit. **M**agistris. q̄ nos
docuerūt. **P**arētibz q̄ nos genuerūt.

non potest fieri z digna recompensatō.
Ergo q̄libet n̄m p̄pendere deberet cū
q̄nto labore educatus est. et cū q̄nta so-
licitudine z inquietudine z dolore nutritus
et genitus sit. **Vñ Tobie. iij.** Ho-
norem habebis matri tue oībus diebz
vite tue. **H**emento quāta p̄pessa sit in
vtero suo p̄pter te. **S**ic q̄libet p̄t debu-
ret puerū suū ad hoc tenere z eū iforma-
re vt n̄rem honoraret sicut **T**obias in-
formauit filiū suū. Et si mō q̄libet m̄
deberet puerū suū ad hoc tenere vt pa-
trem suū in reuerētia h̄eret. **E** Sed s̄
q̄ in corde suo odiū portant z parētes:
cū tñ quilibet ex corde tenet diligere pa-
rentes. **Q**uod est z̄ illos q̄ mortē parē-
tibz suis optāt vt hereditatē p̄cipiāt
vt sine reprehensione s̄m mortū p̄prie vo-
luntatis viuāt. q̄d valde est reprehensibi-
lez graue peccatū. **Q**uod sic p̄bat **S**i
enī s̄m **J**oannē qui dicit. **i. Jo. iij.** q̄ il-
le qui odit fratrem suū. homicida est. **J**e-
alibi dicit. **Q**ui nō diligit fratrem. ma-
net in morte. **H**oc intelligit de quolibz
p̄ximo. **Q**uid tñc de illo dicendū est q̄
parentes suos odit quos plus diligere
tenet. **Q**uerit vtz filij plus diligunt
parentes. vel ecōuerso. **R**ndet q̄ parē-
tes plus diligūt suos filios. **Vñ Arist̄.**
vij. eth. Parentes plus amāt filios q̄
ecōuerso. eo q̄ magis sciūt parentes q̄
filij q̄ ex eis geniti sūt. **H**oc tñ intelligē-
dū est naturaliter. quod etiā est vtz cō-
muniter. licet q̄nqz fallat. **E**rgo merito
parentes diligēdi sūt viceversa a filijs.
Vñ Basilius Parētes n̄ros vt p̄p̄ia
viscera diligamz. **T**ertij. qui duris z
asperis v̄bis cū parentibz p̄tendunt.
quod est z̄ p̄ceptuz q̄ quilibet blandis
v̄bis respondere debet parētibz suis. z
eoz reprehensiones z correctōnes patien-
ter z humilit' sustinere. **Q**uod est cōtra
illos qui parentibz maledicūt. et ex hoc
diuinam maledictionē incurrūt. **E**rod̄
.xxi. et Leuit̄. xx. Qui maledixerit p̄ri
vel n̄ri. morte moriā. **N**tales qui sic

ut respiciat ad parentis loqu
tara de quater d̄m quāt. hoc p
admonere v̄bis ipsius sp̄m in car
lorenti. **D**om. v. **Q**ui d̄m
trinitatis em̄ gen̄t̄m
trinitatis p̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
richardus p̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
tunc est q̄m̄ em̄ s̄m̄ anie
rui nominat vt a maledicō
parat. **E**ccl̄i. iij. **S** male fi
d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
exp̄t̄m̄. **Q**uoniam
bus in necessitatē non libent
men̄ quilibet tenent necessit
n̄l̄tr̄m̄ s̄m̄ parētibz ad d̄m̄
h̄ tenent p̄pter s̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
receptio natural' videlicet n̄r
in hoc s̄m̄ non p̄t reddere q̄
parentes numerant filios de si
ne d̄m̄ p̄m̄. **S**ij aut̄ n̄r
res v̄bis aliena. **E**t d̄m̄ d̄m̄
n̄r in necessitate non libent
mortalit' s̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
v̄bis. **E**rod̄. **E**ccl̄i. **E**ccl̄i.
q̄ hoc p̄m̄ q̄ h̄m̄ honoret
officiū pietatis ip̄is videt in
s̄m̄ libent d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
exp̄t̄m̄. **E**ccl̄i. **E**ccl̄i.
na p̄m̄ nō est in oblatione.
nd̄ hoc p̄m̄ inter que p̄
est exemplū ip̄i qui in esse in a
patione: n̄ non eōd̄m̄ m̄s̄ su
cur̄ ip̄is h̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
tur. **E**ccl̄i. **E**ccl̄i.
n̄la debet nobis d̄m̄ d̄m̄
etur en̄ de gra. q̄ cū p̄t m̄d̄
p̄m̄ s̄m̄ quoniam necessaria z
p̄m̄ h̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
ad ostendendū q̄ d̄m̄ d̄m̄
v̄bis q̄m̄ s̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
tur ex emplo d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
q̄ d̄m̄ s̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
videt p̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
s̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄
n̄r parētes suos fame m̄st̄
tur. **J**irivā ingrat' videt d̄m̄

precepto

dure et preceptibiliter cum parentibus loquuntur in hoc grauius delinquunt. hoc patet aduertere ex dictis ipsius christi in euangelio ut habet **Matth. v. Qui dixerit fratri suo fariseus: reus erit gehenne ignis.** hunc intelligit fundendo: de honestando: de eridendo vel paruipendendo fratrem. **Quod** tunc reus erit qui preter se suum antiquum fratrem nominat vel ei maledicta verba impropertat. **Unde Eccle. iij. qm male fame est quod derelinquit preter se et est maledictus a deo quod exasperat fratrem.** **Quarti** qui parentibus in necessariis non subueniunt cum tamen quilibet tenetur necessaria vite ministrare suis parentibus cum degent. **Et** ad hoc tenemur propter secundum donum quod ab ipsis recipimus naturale videlicet nutrimentum in hoc filij non possunt reddere equaliter: quia parentes nutriuerunt filios de sua carne et suba propria. **Filij** autem nutriunt parentes de suba aliena. **Et** ideo filij qui parentibus in necessitate non subueniunt: peccant mortaliter: sicut et isti qui molestant eos iniurijs. ut patet per glossam. **Exodi. xx.** que dicit quod hoc precipitur quod filij honorent parentes officio pietatis ipsis videlicet in eorum necessitatibus subueniendo: et ipsis beneficentiam exhibendo. **Unde Eccle. 4. Elemosyna patris non erit in obliuione.** **Et** possu ad hoc uti exemplis inter que precipuum est exemplum christi: qui cum esset in angustia passionis: tamen non est oblitus matris sue: imo curam ipsius habuit et iohanni eam commendaui: ut habet iohannis. **xix.** **Et** iam ipsa irrationalia animalia de hoc nobis dant exemplum. **Dicitur** enim de grue quod cum patet et mater eius de pilati sunt: filij querunt necessaria donec pilos habeant vel usque moriantur. **Tertio** ad ostendendum quod debemus parentibus subuenire quoniam sunt senectute confecti: ostenditur exemplo aconiarum: de quibus legitur quod quoniam aconie senescunt filij parentes suos in nidis ponunt et velut infantes iuxta peccatum suum collocant fouent et nutriunt. **Solui** vultures parentes suos fame mori permittunt. **Item** valde ingratus videtur esse qui pa-

rentibus suis non prouidet: quando ipsi sibi ipsis non possunt prouidere: cum ipsi sibi prouiderint in puercia eius quando ipse sibi prouidere non potuit. **Item** dicitur **Eph. 6. Filij reddite vicem parentibus vestris** et hoc est acceptum coram deo. **Unde** exemplum scribit **Valerius** ubi ostendit quod debemus parentibus subuenire quoniam sunt in necessitate positi. **Recitat** enim quod quedam mulier nobilis ob quodam flagitium fuit morti adiudicata: noluit tamen esse iudex comburere vel alia morte publica eam punire: propter honorem parentum: sed inclusa est carceri ut ibi fame periret. **Filia** vero eius que erat nupta delicta iudicis eam quotidie in carcere visitauit: prius tamen diligenter perscrutabatur ne aliquid comestibile sibi afferret. **Illa** vero extracto vbere singulis diebus lacte proprio matrem alebat. **Cum** vero iudex miraretur quod tanto tempore superuiveret: repletum est eam quod se habet a filia. **Tunc** iudex pietate motus: filie matrem donauit. **Quinti** qui sunt parentibus suis inobedientes. **Quia** quilibet tenetur honorare preter se et matrem ipsis in his que ad bonum suum et ad salutem pertinet obedendo. **Et** ad hoc tenetur filius ratione tertij doni quod a parentibus accepit: videlicet salutem in formatorem et doctrinam. **Ad** hoc nos christus proprio exemplo inducit qui suis parentibus subditus fuit: ut patet per **Luce. ij.** ubi dicitur quod erat subditus illis. **Ergo** quilibet debet obedire parentibus in licitis. scilicet quantum ad aliquid iubent quod bonum est et ad salutem anime: ut ad missam et ad ecclesiam ire: ex verbum dei audire: vel tacere vel sedere vel dormire in ire: vel surgere: et sic de alijs licitis. **Vel** quando prohibet pueris aliquod malum sicut non chortizare vel ludere: vel de domo de nocte non exire vel ad aliquem locum inhonestum non accedere sic de alijs. **Et** quod docuit aliquis scienter et pertinaciter contra preceptum aliquod predictorum facit: peccat mortaliter. **Sexti** qui parentum suorum defunctorum obliuiscuntur et non subueniunt: cum tamen quilibet tenetur

De quarta

liberare siue subuenire animabus parē-
tum suorum post hāc uitam: eorum ani-
mas missis z elemosynis z orationibus
de purgatorio liberādo. Et filijs cōtra-
rium facientibus conqueruntur paren-
tes. Unde Job Quare me persequimī
nī: z carnibus meis saturamini? Et me-
rito. Nonne qui multa bona a p̄e suo
accepisset scilz ducentos vel quadringē-
tos florenos: z videret eum in angustia
vel in paupertate esuriētem: sitientem:
nudum: z sibi in nullo subueniret cū ta-
men bene posset: merito infidelis essz cē-
sendus. Sic et similit̄ in proposito ista
sex iam dicta tenentur filij parentibus
suis.

Quō mali filij puniunt.

Filiorum cor perforatur quinquā-
plici hasta diuine vltionis q̄ su-
os parentes perturbant vel eo-
rum indigentias nō subleuant: aut eo-
rum mandatis pertinaciter recalitrāt.
Prima est rerum temporalium subtra-
ctio: nam diuino iudicio digne talibus
infortunia rerum euentiunt: qui suis pa-
rentibus contra diuinum preceptum in
suis indigentis non succurrunt. Ergo
tales mali filij sepe z frequēter de paupe-
rantur z diuitijs suis priuantur: et sem-
per habebunt infortunia in temporalibus
rebus: z hoc meruerunt in parētibus:
quia tales filij quandoq; captiuā-
tur vel etiam quandoq; spoliantur a ra-
ptoribus. Vel etiaz quādoq; bona eo-
rum igne comburuntur z sic de alijs in-
fortunijs. **S**ecūdo puniuntur in filijs
proprijs et hoc dupliciter. Primo quia
ipī filij quandoq; eis moriūt̄ ppter inho-
norationem parentum. Exemplum in
cesario de illo qui inhonorauit matrem
suam z filij eius omnes in breui defun-
cti sunt. Secundo si filij superuixerint:
tunc quandoq; cōtingit vt talis in sua
senectute filios sibi dueros inueniat. Et
hoc multotiens iusto dei iudicio pmit-
titur. Unde legitur q̄ quidam p̄fāsa-

milias totam hereditatem suaz dimit-
tendo filio suo: filius vero ille primo benigne se
habuit erga patrem. sed post expulit eū
a thalamo suo volens thalamū sibi ha-
bere uxori sue. Et ad vltimum fecit sibi
lectum fieri post ostium: z cū hys
esset z senex pater frigore grauaretur. q̄
filius abstulerat sibi bonum cooper-
tium. ip̄e rogauit filium filij vt rogaret
p̄ eo q̄ daret ei aliquid ad regēdum se.
Puer aut̄ vix obtinuit duas vlnas bu-
telli a patre suo ad opus aui sui. Et cū
alie due remanēt: puer fiendo rogauit
eum vt sibi eas daret. Qui stetit illius
victus: cū q̄reret qd inde faceret: filius
respōdit. Seruabo illas quousq; talis
sis qualis z pater tuus: nec dabo tibi am-
plius sicut tu modo non vis dare patri
tuo. **T**ertio puniuntur in corpore p-
prio: quia quādoq; tales filij incurunt
cecitatē. Unde Hieronymus super il-
lo verbo Honora patrem z matrē. De-
retur cecitas: sue subire supplicium qui
parentum vultum toruo visu desepit z
elatis oculis leserit pietatem. Item qñ
q̄ incurunt claudicationem ariditatem
z infirmitates diuersas: quia non fuer-
unt parentibus cum corpore quod ab
eis receperunt. **Q**uarto quādoq; pu-
niuntur per abbreviationem temporalis
vite. Nā sicut p̄m̄ium parētis ho-
norantium est vite longeuitas. vt patet
Ecclesiast. iij. Qui honorat patrē suū:
vita viuet longiori. Sica sensu contra-
rio ipsos de honorantium est vite breui-
tas: quia plurimi tales filij proteruitis
prouisa z subitanea morte moriuntur.
Und̄ ps. Subito defecerunt: p̄teritō
p̄pter iniquitatem suam. **Q**uinto pu-
niuntur eterna morte. hoc malum est su-
per omne malum. Und̄ glo. super illud
Exo. xxi. Qui maledixerit patri vl̄ ma-
tri: morte moriatur: dicit q̄ moriet̄ mor-
te eterne damnationis. Nec miruz si ta-
les reputantur indigni vita eterna: qui
etiam reputantur indigni hac vita pena

De maledictis... cum tunc alio pe-
nitentia... penitentiam... collig-
tus... maledictis... illi-
ti... contra hoc p̄ce-
p̄tibus... a sententia...
ip̄e... dicitur de cetero
coribus... peccat
De illis aut̄ p̄pter rep̄m̄
qua placentur per diuinam
dici poterit contrariis. Hic
causis... hoc p̄ceptum
bienns... moriatur
ter puniatur. Exemplum q̄
na duas vlnas... Quid
fuit qui cum p̄tula cesserit
mis vlnis... vlnis...
sam vlnam... filius autem fidel-
m̄le p̄tē mat̄i... abundant
vixerit... p̄tē...
q̄ p̄tē mat̄e... p̄tē
tis abundantē p̄tē...
lis... cum de p̄tē
vultu... dicit vlnas
z vlnis... p̄tē
vultu... dicit mater car-
dōm̄ filij. Ergo mater me-
est q̄ parum de carnibus com-
būdit ad bonum filij nostri z
ibi bonam vlnam. Temp̄
p̄tē p̄tē... p̄tē
tū... imp̄tē...
tam ad comedendū in partē...
vultu... p̄tē
rogauit filius quid vult: vlnas
et. Hic aut̄ hic p̄tē...
aliquid bonum paratum...
vlnas quid dicit? aut̄ p̄tē
vlnas: et tunc mat̄i...
vlnas. Ergo p̄tē...
z vlnas... vlnas
ad comedendū... p̄tē
est in vultu... vlnas in fac-
te... p̄tē...
vlnas... caro... p̄tē

precepto

lit misera: que eis diuino iudicio repen-
tine subtrahitur: cum tamē alijs pecca-
toribus vita ad penitentiam cōcedatur
Et ex hoc pōt rationabiliter colligi qn/
tus sit reatus transgressionis illi⁹ quar/
ti precepti: quia contra hoc preceptum
peccantes expiuntur a sentētia pietatē
ipsius dei: que dicitur de ceteris pecca-
toribus. **Nolo mortem peccatoris s; zē**
Deistis autē propter repētīnam mortē
qua plectuntur per diuinam sententiāz
dīa poterit econtrario. **Nolo vitam pec-**
catoris scilicet hoc preceptum transgre-
dientis: sed ut repente moriatur z etnalī
ter puniatur. Exemplum q; grauit pu-
nit deus filios impios. Quidam diues
fuit qui cum vxore sua cessit omnib⁹ bo-
nis vnico eius filio. vt ille duceret spon-
sam ditiozem. filius autem fideliter pro-
misit patri z matri q; abundanter q; diu-
uiuerent eis prouideret. **Sēperatis ita-**
q; patre z matre habitantibus: primo sa-
tis abundāter prouidit fili⁹ ipsorum ip-
sis. Tandem cum desponsasset quan-
dam iuuenēulam clausit viscera pietatis
z nimis eis tenuit procurauit. Quodaz
die dominico vidit mater carnes ferri in
domū filij. **Et dixit mater marito. Diu-**
est q; parum de carnibus comedisti. ire
hodie ad domum filij nostri z inueniet
ibi bonam assaturam. Tempore igitur
prandij pater uenit pulsans ad ostiū: sta-
tim q; filius impijssimus assaturaz quā
tam ad comedendū in partes diuiserat
abscondit. Infrante autem patre inter-
rogauit filius quid uellet. Respōdit pa-
ter. Uolebam hic prandere putans h
aliquid bonum paratum esse. At filius
Uides quid habem⁹: accipe duos de-
naros: z eme tibi z matri mee qd; come-
datis. Exeunte patre: ostium clausuz ē
z assatura reportata: cuius frustrum cū
ad comedendum ori applicaret: uersum
est in bufonem: z insiliens in facie eius
sic ei adhesit vt pedes superiores cū dua-
bus maxillis vna caro fieret z reliquum

corpus corā ore ipsius dēpēderet. **Sta-**
tim q; uocato p̄sbytero p̄sentatus est ar-
chiepo peccatū suum confitens z rē ge-
stam p̄ ordinem narrans. Archieps au-
tem ei p̄ penitentiā iniūxit vt iret ad om-
nes maiores villas z ciuitates francie. z
conuocatis iuuenibus z pueris factum
narraret ne quisq; auderet de cetero pa-
rentes p̄temnere: sed sicut p̄cepit domi-
nus in quarto p̄cepto honorare. Eo tē
pore frater Joannes de magnoponte
ordinis p̄dicatorum vidit illum parisi⁹
cū multis pueris z hoibus. E

Parentes tenent sex filijs suis.

Sequitur videre que parentes te-
nentur filijs. Pro quo scienduz
q; parentes tenentur sex filijs.
Primo debent eos ad hoc inducēt of-
ferant deo innocentiam z puritatez suā
cum pueris innocentibus qui sanguinē
suum propter christum fuderunt. z hoc
fit quando filij in pueritia incipiūt deo
seruire. **Thren. iij. Bonū est viro cum**
portauerit iugum domini ab adolescē-
tia sua. Et hoc ideo: quia bonitas infu-
git in cor pueri quod habet tenerū sub-
iectum. Unde dicit Aristo. q; aia pueri
est tanq; tabula in qua nihil est depictū
vel scriptum: tamē apta depingi. Et er-
go quicquid primitus receperit in se p̄-
er ad hoc semper postmodum inclinā-
siue sit bonum siue malum. Exemplum
reale de testa z capho in quem si p̄mitus
infunditur liquor p̄ciosus. s. balsamus
saporem illum semper tenet. Si autem
p̄mitus fetor infunditur: tunc eundēz
saporem semper tenebit. Itē puer est tāq;
cera mollis in quam species sigilli facili-
us imprimitur. Item est sicut virgula
recens: que cito flectitur et facilliter ad
quamcunq; partem. Item in formaē
debent eos de bonis salutaribus: sicut
sunt pat̄ noster. z symbolum: z p̄cepta
dei quomodo ea seruare oporteat vnuz
quēq; qui saluari vult. Unde Barth
xix. Si vis ad vitam ingredi: serua mā-

De quarto

data. Et in signū huius tunc p̄cepta sūt scripta in manibus et pedibus nostris. scz p̄ decem digitos et per decē pedicas: ne obliuiscamur p̄cepta dei. Itē infor/ mandī sunt vt deum timeant: quia s̄m psal. Initiū sapientie timor dñi. Unde **Isido.** Timor expellit p̄ccm: timor rel/ p̄mitit vitii. timor cautū facit hoīem at/ q̄ sollicitū. **Uñ etiā Bernardus** in tra/ ctatu de septē donis **Connexa** sunt qui/ dem timor et religio: nec vnū manere p̄t sine altero: qz sine timore dei. hō non p/ seuerat in bono nec saluat. **Uñ sc̄ptū ē:** Si non instant in timore dei tenueris/ te: cito subuertet dom⁹ tua. Ergo sc̄dm **Augustinum** de v̄bis dñi s̄mone. 47. De timend⁹ ē in publico: timend⁹ est i/ secreto: cum procedis videris: et cū intras in cubiculū videris ab eo. Quia q̄cūqz deum semp̄ p̄ oculis haberet: nūquā vel raro peccaret. Unde **salomon** bene dicit. **Beatus** homo qui semper est pa/ uidus. Itē infor mandī sunt qz deum ament et sibi regratient de beneficijs su/ is: et p̄ncipaliter de passione sua. **Uñ d̄ Anselm⁹** **Facere** domine gratias ago quia me creasti ad imaginē tuaz: vt tui memor sim: te cogitem: te diligam: te in/ telligam. Unde etiā **Chryso.** Quicquid potes debes creantiz redimentiz et vocā/ ti te. Quia valde est homi fructuosum et deo acceptum p̄re alijs operibus et ser/ uitijs que exhibent deo. deuote memo/ rari passionis eius. Unde **Albert⁹** ma/ gnus ordinis predicatorum. Simplex recordatio seu meditatio passiois **Ihu xpi** plus valet q̄ si integrum annum iei/ unaret quis in pane et aqua vel si quot/ tidie virgis vel flagellis cederet vsqz ad effusionem sanguinis: v̄l si quottidie le/ geret vnum psalterium. Itē infor mā/ di sunt vt eccliam libent̄ visitent. exem/ plo pueri xpi: qui cū esset duodecim an/ noz ascendit cū parentibz suis in iherlm̄ a nazareth: que ciuitas sita ē in galilea. et multū distat a iherlm̄. Et ibi debent

audire missaz et p̄cipue **ihū** dei: qz **ihū** dei est cibus aie. **Uñ d̄r Barth. 4.** Non in solo pane viuunt hō. et c. **Uñ Breg⁹** **Li** bus mentis est **ihū** dei. **Uñ canit** de **sc̄to Nicolao** adhuc puerulo. **Quēcūqz** de sacris sc̄pturis audire poterat. arma/ rio pectoris recōdebat. Bonum em̄ est pueris cū adhuc pueri sūt audire **ihū** dei: qz sine fructu nō cedit. **Uñ p̄ba.** **Esa. lv.** Verbū meuz non reuertet ad me vacuū. Ex his sequit̄ qz vix vel nūqz ita pueri erūt q̄ audiūt a iuuetute **ihū** dei. sicut illi q̄ sic educant vt nec dō au/ diāt nec quicqz salutis addiscant: qz ta/ les nihil vt cōmunis operant nisi que vt/ dent ab alijs fieri. **Sz** heu plura mala vident q̄ bona. ergo heu in peius p̄si/ ciunt. Et sciendū qz quando puer talis libenter audit **ihū** dei: signū est qz deus in eo estz ad deum pertinet. **Uñ Johis 8.** Qui ex deo est: verba dei audit. Sic econuerso quādo non p̄re de deo audire loqui: signum est qz expulit deum a se. Itē seruiciū talū innocentū est dō ml/ tum acceptū: qz illi qui in innocētia deo offerunt: vinū puz bonū et optimū deo offerunt. Sed inueterati dierum feces deo offerunt respectu iuuenum: s̄t amē deus hoc non spernit ex sua misericōdia et bonitate. **D C** Itē secūdo sunt filij infor mādi a parentibz quō se habere de/ beant quo ad p̄ximos quibus tria te/ nētur. Primum qz eos diligant et fideli/ tatem fraternam eis exhibeant. et si sūt pauperes qz eis sint misericordes et eis cōpartiantur in miserijs suis vt cū tales filij senuerint dicere possint cū **Job. xxi.** Ab infantia creuit mecum misericōdia et mise/ ratio. Et non debent despiciere nec de/ ridere pauperes: quia quicquid sit eis christus sibi reputat esse factum. **Uñ de** **Barth. xxi.** Quicquid vni ex mi/ nimis meis feceritis: mihi fecistis. Ra/ tio autem quare paupes nō sūt derido/ di: quia quilibet cogitare debet qz talis fieri potest si deus super eū fieri permisit

vt loquatur de v̄bis dñi
quia amantur sunt misericordes de
sunt. **Barth. v.** Ben̄ m̄
coheret q̄ m̄ dōm conuocet
Et tunc debent domi finem vt
Et tunc in epistola ad nep̄
Et tunc me legem mala mor
tunc qui libenter opa peccatis
it. **Uñ d̄r** in multis intercess
p̄ offitio d̄ p̄cces malorum
d̄ri. **Sz** d̄r tunc p̄ p̄ccis
na non interat nec in rebus
ma: quia quicūqz inter p̄cc
num in rebus tenent ad retri
ue furando: sine iudendo qz a
ue alias iudice laudando. **Uñ**
stius. **Peccatū** non potest di
relinatur ab homine. Et hoc
intelligatur rebus in magna q
tecedat de p̄ccis rebus. **Uñ**
ta. **Quales** ad peccatū p̄ccis
accipit et contra voluntate sua
p̄ccatū p̄ccatū cum gratia de
foret p̄ccatū tenet. **Uñ d̄r**
solum confitetur. Et ego p̄ccatū
mare d̄r filios nec omnia
p̄ccis sine in p̄ccis sine in se
sine cum peccatū: sic de alijs
materia querit a se p̄mo. **Uñ**
exp̄t̄ d̄r. **Item** infor mandī
d̄r ad p̄ccis tenent ad retri
quia talis tenent ad retri
v̄l d̄r debent res iniustas ergo ista
p̄ccatū. **Sz** tunc inuitantur ab la
d̄r tunc magis v̄l d̄r d̄r
Quia nō sūt confitetur et commi
si fuerit d̄r d̄r possit d̄r d̄r
Uñ d̄r Non facis rem p̄
d̄r d̄r d̄r. **Sz** tunc p̄ccatū
indulgere offitio: vt est v̄l d̄r
ar sua peccata. **Uñ d̄r** v̄l d̄r
tunc d̄r d̄r d̄r. **Uñ d̄r** nō d̄r
tū p̄ccatū in corde: tal non p̄ccatū
oia bona opera sua que intermit
sunt a dō accepta. **Uñ d̄r** **Johis 8.**
oia frater iij domida est p̄

rit. scz ceas claudus v' leprosus Et illi
 qui a iuuentute sunt misericordes beati
 sunt. **Unde** **Matth. v.** Beati miseri/
 cordes: qm̄ ipi misericordiam consequent̄.
 Et tales habebunt bonū finem vite.
Unde **Hiero.** in epistola ad nepotianū
 Nō memini me legisse mala mortem or
 tuum: qui libenter opa pietatis exercu/
 it. Habet em̄ multos intercessores. z i/
 possibile est preces multorum non exau/
 diri. **Sēdo** tenentur pximis vt eis dā /
 na non inferant neq; in rebus neq; in fa/
 ma: quia quicunq; infert pximo suo dā
 num in rebus: tenetur ad restitutōem: si
 ue furando: siue ludendo ex auaritia: si/
 ue alias iniuste lucrando. **Unde** **Augu/
 stinus.** Peccatū non potest dimitti nisi
 restituatur ablatum. Et hoc non soluz
 intelligitur de rebus in magna quārita
 te: sed etiā de paruis rebus **Verbi** gra
 tia. Si iuisses ad pratum pximi tui et
 accepisses ei contra voluntatē suaz vnū
 pānum plenum cum graminibus: tūc
 si uere peniteas teneris satisficere fm̄ cō/
 silium confessoris: Ergo parentes ifor/
 mare debent filios ne damna inferant
 pximis: siue in pratis siue in segetibus:
 siue cum pecorib': z sic de alijs **De** hac
 materia quere infra septimo. **S.** et duo
 extra hīdem. **Item** informandi sunt ne
 detrahāt pxis denigrādo famā pximi
 quia tales tenentur ad restitutōez sicut
 isti q; habent res iniustas. ergo ista duo
 peccata. scz rerum iniustarum ablatio z
 detractio magis difficulter dimittuntur.
 Quia nō sufficit confessio z contritio nī
 si fiat restitutio scdm̄ possibilitatē hoīs.
Unde **Hiero.** Non facilis venia praua
 dixisse de rebus. **Item** tenentur pximis
 indulgere offensas: vt eis de? indulge/
 at sua peccata. **Unde** **Luce. vi.** Dimittite
 z dimittet vobis. **Qui** at nō dimittit
 pximo in corde: tal' non p̄t saluari. et
 oia bona opera sua que interim facit nō
 sunt a dō accepta **Uñ. i. Johis. 3.** Qui
 odit fratres suū: homicida est: supple sui

ipsius **Tertio** informandi sunt quō se
 habere debeāt quo ad seipos. s. vt cor
 pus suum mūde teneāt z caste viuant.
Uñ dixit **Thobias** filio suo. Attende
 fili ab omni fornicatiōe. Et rō hui? est
 quia om̄is fornicatio preterq; in matrī
 monio facta: semp̄ est peccatū mortale.
Unde ap̄ls: Om̄is fornicator aut im/
 mūds nō habet partem in regno dei.
Ergo pueri debent seruare suā virgini/
 tatem vsq; ad matrimoniū vt in virgi/
 nitate simul conueniāt **In** signū huius
 adam z eua quādo matrimoniū incho/
 abant virgines fuerūt. Et tales pueri
 sic caste viuentes ducūt angelicam vitā
Uñ **Ambro.** Qui nō nubūt z vxores
 non ducunt sicut angeli in terra sunt.
Quarto parētes tenentur filijs dare
 bonū exemplū. z hoc est valde vitale. vñ
Bregio. Nunq; peccatores ad lamentū
 penitētie redirent: si nulla essent bonoz
 exempla q; eoz mentē traherent. Ergo
 p̄muniter loquēdo quādo parētes bo/
 num exemplū prebent filijs: tūc filij ta/
 les efficiunt magis virtuosī. z p̄ hoc ta/
 les parētes multū merent̄. **Uñ** **Cesari**
us. Quātis exemplum vere humilita/
 tis z p̄fecte charitatis ostenderis cū tan/
 tis z p̄ tantis eterna premia possidebis
Sed heu aliqui parentes informāt fili/
 os suos ad malum verbo z exemplo: in
 quo deū grauiter offendūt. **Verbi** gra
 tia. sicut chorizare: grauiter incedere: z
 deum blasphemare. z sic de alijs **Et** ta
 les rei erūt omnīū peccatoz illoz que ex
 mala informatione vel malo exemplo fi/
 lij sic addiscunt. Ergo q; tep̄mitus sup/
 biam docuit: p̄ticeps erit omnīū pecca/
 toz illoz que chorizādo vel als sup/
 be incedēdo p̄petrabis. z sic de alijs pec
 catis. **Item** de illis parētib' q; vestes
 pompofas suis filijs emūt: dicit **Guil/
 lardunensis.** Qui filias suas ornāt vt
 eas ad choreā mittāt q̄si festucā yngūt
 vt eo meli? ardeat. **Item** aliq; parētes fa/
 ciūt pueros suos ebriosos potādo eos

De quarto

in vino. **C**ontra quod dicitur Aristoteles. vi. politici. Iuvenes maxime ab ebrietate custodiri oportet. **I**dem Iuvenes esse sine vino est bonum: quia tales pueri postmodum efficiuntur habiles et luses et mali homines. quod pariter sunt occasio per suam malam informacionem et exemplum. **U**nus Gregorius in moralibus. Tot mortuorum quos dignus est: quod exempla prauiant in posterum relinquit. **Q**uod est mortis meruerit tales: quod tot exempla mala in posterum reliquerunt. **E**t Quinto pariter tenent filios corrigere: quod non sufficit quod informant eos in bono. sed oportet etiam correctores habere ad filios si excedunt. **Q**uia omnia peccata quae filii perpetrare sub obedientia parentum. de his pariter rursus debent in die nouissimo. **U**nus apostolus Romanorum. i. Non solum digni sunt morte qui faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus. **E**rgo hic aduertite pariter quod etiam si sancte uide estis tamen propter filios uos potestis damnari. **U**erbi gratia. Si pater matrem non quod peccasset: et permitteret filium aut filiam peccare mortaliter: et eos non corrigunt: eternaliter cum filiis talibus damnabuntur. sicut Innocentius Gregorius. **C**yrillus. **I**sidorus. **A**ugustinus: illi omnes concorditer dicunt de heli sacerdote uere habetur. i. Regum. i. Qui audito quod filii sui inhoneste se habebant in templo: quia ibi dormiebant cum uxoribus suis legitur quod tepide arguebat eos. ergo si damnatus est: non est alia causa nisi quod non corripuit filios suos. **S**ciendum quod boni filii cum mansuetudine uerborum corrigendi sunt: exemplo marie uere habetur Lucam. ii. quod dixit ad filium suum iesum. **F**ilius quod fecisti nobis sic? **M**ali autem filii cum aspera uirga sunt corrigendi. **U**nus Salomon puer. xxxij. dicitur. **N**oli subtrahere disciplinam a puero. **S**i enim percusseris eum uirga non morietur: et animam eius de inferno liberabis. **E**rgo quando audis puerum tuum iurare deum blasphemare: accipe debet uirga et eundem puerum bene disciplinare: in hoc letificabis deum et beatam mariam et omnes sanctos: et mereberis tibi

hijpi coronam uite eterne: cum hoc ea intentione feceris: ut puer ille creatorem suum amplius non offendat taliter blasphemando vel etiam aliter peccando. **E**rgo parentes nunquam debent maledicere filiis suis uerbis maledicis. **Q**uia maledicendo pueris deum grauius offendunt et pueri in hoc nihil proficiunt et plus eis obest quam prodest. **E**xemplum in **C**esaris de puero quem diabolus cum corpore et anima abstulit propter maledictionem parentum: quod amplius pariter illum puerum nunquam uiderunt. **E**t hoc deus permittit in terrore aliorum parentum ne filii suis maledicant: sed potius cum aspera uirga corripiant: immo maledicere non licet alicui irrationali creature in quantum creatura dei est. quia omnis creatura dei bona est. ut patet Genesis primo. **U**iditque deus cuncta que fecerat et erant valde bona. **E**x isto patet quod si non licet equo vel asino vel cani vel boui vel ouii maledicere: multo minus licet hominibus maledicere. ergo nunquam aliquid alicui homini debet maledicere. **C**ontra quod faciunt alii parentes qui maledicunt suis propriis filiis. **E**t etiam peruersi uiri qui septus ex ira et uindicta maledicunt suis propriis filiis et uxoribus de illis maledicentibus dicit apostolus. quod neque maledici neque rapaces regnum dei possidebunt. **S**ciendum quod pariter qui filios suos educant tali intentione ut efficiantur boni christiani et famuli dei: quod quid erga filios suos faciunt totum erit eis meritum cum in gratia sint et sine peccato mortali. **E**rgo mater quoties lactat puerum quoties inquietat a puero: quod quies potat vel balneat vel quod cumque puero ammittit: semper meretur. **U**nde apostolus ad Romanos octauo. **S**cdimus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. **E**x his patet quod pariter patet mereri in filiis suis eternam gloriam: vel etiam eternam damnationem. **E**rgo pueri a parentibus informandi

font in uita morbo et uirtute et
triginta et uolentis. sicut
apostolus ad hebraeos. vi. dicit. **E**t uos
nolite autem maledicere filiis
sicut maledicunt in disciplina et corre
ptione filiorum quod non est in misericordia. **E**t
hoc dicitur in uolentibus non est in
liberitate cogitare in seipso
pauentibus nullis debet informari
rimore de uinculis uis maledi
cunt filios. **S**ed dicitur in uolentibus
trius es in disciplina in gloria in
fide de aliis uis. ergo tamquam
uira tua. **S**ciendum tamen quod po
tius debet corrigere filios su
os uel ab ipso homine. quod debet
in pluribus uis. **S**ed dicitur
deus in hoc ostendit quod de
ut tales pueri patet super se. **E**t
Contra pariter tenent filios su
os redire uis. quia melius e
st uis super uis peccato
tas. **C**ontra hoc dicit aliqui tamen
uam amorem ad filios habentes
nis bene cogitavit quod possident
uultas tamen nolit eas redire
de quod auerit uis: sic capos et fili
nant. **I**tem aliquando uis pa
pmanet in uindicta non propter
amorem calliditas: sed ne filios e
datur: tamen non in uis castre puer
talis puer plus uis quod informari a
uultos quod deum et salutem propter
ponis uis in anam in uis sua quod
in statu uindictas committit quod puer
suos educat. **E**t ergo considerat
talis uis qui uolunt castre uer
rato uis uis uis uis uis uis uis
talis extra matrem uis uis uis
quia omnis informari de peccato
talis. **I**nsuper ne uis uis quod uis
n qui talis patet in consilium uis
monium corripit et alios puer
neque propostio ut bona patris uis
lo permittit. **S**ed uis uis uis
car non ab ipso amore calliditas uis

precepto

sunt in bonis moribus et virtutibus et corrigendi a vicis et insolentibus. sicut docet ap[osto]lus ad Eph[esios] vi. dicens. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: Educate illos in disciplina et correctione quod si fieret proculdubio non essent tot mali homines et peccatores in mundo. Hoc qui liber potest cognoscere in seipso. quia si a pueritia fuisset debite informatus et in timore dei nutritus utique melior esset quam sis. Sed heu quod in iuventute tua nutritus es in superbia. in gula. in luxuria. et sic de alijs vitijs. ergo tam perversus es in vita tua. Sciendum tamen quod patres precipue debent corrigere filios suos ne iurent vel blasphement. quod heu iam contra pluribus hominibus fit. Sed quod graviter deum in hoc offendat et qualiter deus puniat tales pueros patet super scodo. **E. Sexto** patres tenent filijs suis hereditare res iustas. quia melius est modicum iusto super divitias peccatorum multas. Contra hoc faciunt aliqui tam inordinatum amorem ad filios habentes: quod quibus bene cognoscant quod possident res iniustas tamen nolunt eas restituere ne filij depauperentur: et sic seipos et filios damnant. Item aliquando unus parentum permanet in viduitate non propter deum nec amorem castitatis: sed ne filios exheredaret: et tamen non intendit caste vivere. Et talis pater plus diligit inordinato amore filios quam deum et salutem propriam. et potius vult danari cum luxuria sua quam in statu viduitatis committere quam pueros suos exheredare. Ergo consulendus est talibus viris qui nolunt caste vivere ut iterato uxores ducant ne tot peccata mortalia extra matrimonium committant. quia omnis fornicatio est peccatum mortale. Insuper notandum quod filij et cognati qui tali patri dant consilium ne matrimonium contrahat et alios pueros generet propterea ut bona patris ipsis solis permaneant. et sciunt veraciter quod pater non abstinere amore castitatis nec ca-

ste vivere: tales peccant mortaliter. quia plus diligunt illa temporalia quam animam patris. et potius volunt patrem multa peccata committere mortalia cum alijs mulieribus quam amittere et privari illis bonis paternis. Ergo infideles filij in hoc cognosci possunt quando indignantur tali patri qui aliter non caste viveret: cum iterato matrimonium contrahit. Item parentes qui iustas res possident precipue debent ne lites et inimicitie inter heredes post obitum eorum fiant. quod melius esset modicum vel nihil hereditibus post se relinquere quam lites et odia ex his generare. Quam graviter isti patres peccent qui iniustas res suis hereditibus relinquunt. et quomodo filij conquerentur de talibus parentibus patet infra quinto. **A. exemplum ibidem.** Item hoc idem quere septimo. **D. exemplum ibidem.** **H. Septimi** sunt qui contra hoc preceptum faciunt qui inhonorant patrem spirituales puta sacerdotes et confessores: qui te de fonte baptismatis regeneraverunt. Unde Johannes. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non potest introire in regnum dei. Item qui tibi per sacramentum eucharistie divinum alimentum ministrat. vii. Johannes. vi. Caro enim mea vere est panis et sanguis meus vere est potus: qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo. Ergo decet te honorare illum cui ministerio manet deus in te et tu in illo. Item qui sanctis predicationibus et exemplis te instruit et informat. viii. Gregorius in omelia. Plus est verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere: quam ventrem morture carnis terreno satiare. Item Gregorius in dialogo. Nimirum constat quod maius est miraculum predicationis verbo atque orationis solatio peccatorem convertere quam carnem mortuam suscitare. Hunc patrem spirituales tripliciter honorare debemus

precepto

istentes sunt sibi invicem membra. Sic
 quando quis excommunicat: tunc a ca-
 pite. id est a p̄por a membris id est a fide-
 libus abscondit. Et nullā influentiā di-
 vine gr̄e amplius habet q̄ diu sic abs-
 sus ē h̄ arefcit. Quinto q̄ excommuni-
 catus ad nihilū valet nisi ad et̄ nū ignez:
 hoc pbatur ex euāgelio ioh̄is: vbi ch̄s
 dr. Ego sum vitis vera et vos palmites
 Sed hō excoīcatus similis est palmi
 si absciso avite: qui sic abscisus ad aliud
 non valet nisi vt in ignē ponat̄ z cōburat̄
 Ex alijs lignis multa vitia possūt fieri:
 h̄ n̄ sic ex palmitē absciso. Un̄ Ezechiel
 xv. Fili hoīs qd̄ fiet de vite. i. ligno vitē
 ex oibus lignis nemorū q̄ sunt int̄ lig-
 na siluarū: nunqd̄ tolletur de ea lignuz
 vt fiat opus: aut fabricabit̄ d̄ ea paxill
 vt depēdeat in eo quodcunq̄ vas: ecce
 igni datum est in escas; Et ab illa maio-
 re excoīcacione nemo potest absol-
 uere nisi ep̄scopus vel papa vel aliquis
 aliū de autoritate ip̄sorū: z talis absol-
 uēdus est cum miserere z virga. Qd̄
 potestas ecclesie p̄latorū ligā d̄z sol-
 uēdā christo eis tradita habeat mag-
 nam efficaciam hoc possumus cogno-
 scere per tale exemplū. Fuit qdā comes
 tholosanus fautor z receptor hereticoꝝ
 Et oīs talis ip̄o facto ē excoīcatus
 vna cum hereticis. Et qdā sanct⁹ ab-
 bas fuit ad eū missus ad cōmonēdum
 eum. Qui dū viro sancto nollet acq̄scē
 nec excoīcaciōem timeret. Sciens
 vir sc̄us q̄ cor puersum non erudit ver-
 bis: dixit abbas. Ut tu z tuū videāt q̄
 infecta sit aīa q̄ excoīcaciōis vinclo
 est innodata: volo mihi apportari albū
 panē: quo sibi allato dixit O panis licz
 tu non meruer̄ tamē vt ī te ostēdat̄ veri-
 tas fidei nostre: z maledictio aīe excom-
 municatōem non fuanz. Excoīcacio
 te: quo dicto panis q̄ int̄ man⁹ ei⁹ erat
 candid⁹ mox niger fact⁹ ē. Quē p̄cepit ī
 duas p̄es diuidi: z int̄ similit̄ apparuit
 niger niger z corruptus. Tunc sub-

sumpt̄ vt exscidat̄ virtutē absolutōis. ac
 cepto pane absoluit eū q̄ in priorē sp̄m
 z candorē est reuersus. Sciēdū q̄ non
 solū illi q̄ denūciant̄ ī ambone sunt exco-
 municati: h̄ etiā ī plurib⁹ casib⁹ s̄m ius
 canonicum quis incidit ī excoīcaciōem
 tōem maiorem.

In illis casib⁹ q̄b⁹ quis incidit maio-
 rem excoīcaciōem.

In quibus casibus incidit quis
 maiorem excoīcaciōem. Rūdes
 in multis: ex quibus aliquos ca-
 sus h̄ exponam. Primo q̄ manus violē-
 tas in clericum vel alias in religiosum
 mittit. Item qui hoc mādat̄ vt post fa-
 ctum eius nomine ratū habeat. xvij. q̄
 iij. Si quis suadente dia. Secūdo cū
 q̄s incidit in heresim. similiter z receptor
 hereticoꝝ. Tertio cū q̄s hūanā ecclesiaz
 non asserit esse caput oīm nec ei tāq̄ ca-
 piti obediēdū. Quarto cum q̄s partici-
 pet excoīcaciōem in crimine xp̄i quod quis
 excoīcatus est dando ei consiliū au-
 xilium aut fauorē. Quinto qui in arti-
 culo mortis aut ob aliquod impedimē-
 tum absoluit ab excoīcaciōe: z cessante
 ip̄edimēto nō p̄sentat se. q̄ cito potēit eē
 a quo absoluti debeat reicidit eādē exco-
 municatōem. Sexto q̄ incendit̄ vt fran-
 git ecclesiam vt subet aut consulit: vt in ec-
 clia cōmittit aliquod enorme factum vt
 capiēdo corpus xp̄i vt destruendo altā-
 reuel crucem vel similia. Septimo cum
 quis vitur litteris apostolicis p̄ se vel p̄
 alios falsificatis. Octauo q̄ scient̄ con-
 trahunt matrimonium in gradibus cō-
 sangninitatis vel affinitatis prohibitis
 vel cum monialibus contrahentes sunt
 excoīcati. Nono dñi qui inhibent
 subditis ne vendant personis ecclesiasti-
 cis vel molant vel p̄stent vel alia serui-
 tia faciant. Decimo q̄ pedagium vt the-
 loneum recipiunt a personis ecclesiasti-
 cis. z tales non debēt absolui nisi restitue-
 ant eis que ab ip̄is receperunt. Simil-
 liter qui noua pedagia ip̄osuerūt. Un̄

E De quarto

Decimo consules ciuitatū rectores et alij potestatem habētes qui faciūt exactio- nes indebitas in clericos et ecclesias. si- militer qui faciunt statuta contra prece- pra ecclesiarum libertatem et scriptores eo- rum et etiam qui seruāt talia statuta et cō- suetudines et p̄m ea iudicant. Duodeci- mo potestates rectores cōsules iudices officiales qui statuta faciūt scribunt dī- ctant: per que quis compellitur soluere vsuras: vel nō repetere iaz solutas: aut qui obseruāt illa statuta et p̄m ea iudicāt. Tredecimo qui impediūt iudicium ci- uilem in iudiciis ecclesiasticis: vlt impedi- unt volentes recurrere ad forum ecclesi- asticum in causis ad ipsum pertinenti- bus. Quartodecimo qui absolutiōem ab excommunicatione vel interdicto extor- quent p̄ vim. nam talis absolutio non valet: et incurunt nouam excommuni- cationem. Quintodecimo qui occasione sententię excommunicationis suspensionis vel interdicti late in eos seu suos subditos aut eorū rusticos: dederūt licentiaz gra- uandi eos iudices qui tulerūt sententias: vlt iudicis seruos qui literas tulerunt nisi re integra licentiā huiusmodi reuocauer- rint vlt si aliq. p̄cesserint vlt scz aliq. rapu- erint de p̄dictis: si nō reddiderint infra octo dies. Sedecimo qui cogunt cele- brare in loco interdicto: vlt ad audiēdum diuina conuocans excommunicatos: et in- terdictis. phibens ne moniti exeant ec- clesiā. Decimosextimo suspensivēl inter- dicti si moniti a celebrante missam non exēit ecclesiam sūt excommunicati: et p̄ absolu- tione ad papā mittēdi. Decimos octauo insecutor cardinaliū seu epozum. vel hec- mādans: vel ratū habēs vlt soci? existēs excommunicati sunt. Idem de his qui impedi- unt visitationes monialium: nisi moniti destiterint. Decimonono quicumq. per- sonas ecclesiasticas aut monasteria vel ecclesias eoz spoliauerint vel alias iniu- ste grauauerint p̄ eo q. non elegerūt illū p̄ quo rogauerunt. Item vicesimo reli-

giosi qui sine licentia speciali p̄prij sacer- dotis solēpnizauerunt matrimonia aut administrauerūt eucharistiaz: seu sacre- yncionis vel baptismatis sacramenta. Item vicesimo primo religiosi qui exco- municatos a canone absoluērūt i casibz non p̄cessis eis dē. aut absoluerunt a sen- tentijs p̄ statuta p̄uincialia seu synodal- lia p̄mulgatis. Item religiosi qui alios a penaz culpa absoluērūt. Idē d̄ clericis et religiosis inducētibz ad v̄uēdū: v̄rū dū: aut p̄mittēdū de eligēdo apud eos sepulturā: vel v̄tiam electā vlt r̄ius non mutant. Item religiosi qui temere v̄biū qz habitū sui ordinis deponūt. Insup monach? mittēs iuxta se habitū hereti- giosis ad saltandū vel h̄mōi: lz statim re- lūptur?. si sit corā laic? excommunicat? ē. si corā clericis tm: nō. vt p̄z ne clericū vlt mona- chū i seclariū negocijs. ca. vt piculosa li 6. Item religiosi qui infra septa monasterij sine licētia arma tenēt. Item religiosi q. cō- fitentibz sibi nō faciūt p̄sciaz d̄ decimis soluendis sūt suspensivēl p̄dicatōnis offi- cio: donec si cōmode possint faciant eis p̄sciam. Et si interim p̄dicant excommuni- cati sunt. Item de religiosis qui nō fuant inf- dictū qd̄ mater ecclē seruāt. Item religio- si qui p̄ferūt se ad curias p̄ncipū: vt infe- rant d̄ana suis p̄latz. Item d̄ religiosis q. dicūt aliqua p̄ba in sermonibz vel alibē vt retrahāt audicētes a solutiōe decimarū. Item religiosi siliter et canonici regulares archidiaconi decani p̄positi plebani et alij clerici p̄sonatus h̄ntes: aut etiā qui cōqz p̄sbyteri qui audiūt leges aut phib- licā. Item mulieres q. dicunt vulgarit̄ begine: et religiosi qui fouēt eas i illo sta- tu sūt excommunicati. Item religiosi q. accedunt ad studia sine licētia suoz p̄latoz. Item re- ligiosis p̄cipit̄ sub virtute sc̄te obediētie sub interminatione maledictionis eteme ne i sermonibz suis p̄latz suis detrahāt vel retrahāt alios ab ecclesiarū suarū fre- quentatione. vel indulgentias i consue- tas p̄nūciant: et ne retrahant testatores

*Religiosi debent aut leges m̄
ecclesie h̄nt: nec legata vel d̄bita
maledictionis sibi vel suis
tribi p̄scho i alio p̄uicāte
excommunicati nec absoluat quicqz
bus nō p̄prie nec ab eoz vel p̄
boni r̄e p̄prie. relig. in d̄m
Jordani d̄ d̄ q. d̄m i d̄
q̄m d̄m d̄m d̄m d̄m
bus nō d̄bitis a iure: vlt d̄
publicē aut noī am it̄ d̄ co
rarios m̄ d̄ d̄ d̄ p̄prie. et
Item sacerdos q. recipit obli-
gationem d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
officij donec l̄ant ar̄bitr
de iure d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
vlt d̄ recipit excommunicat. Et
plurimū calū? i iure iure p̄
De castitate monio.
Ex quo de peccato eoz
contaminant monioem ex-
communicati et ideo non t̄nt
municare cum excommunicatis licet cō-
cando monioem excommunicati iure
Potandum q. ille q. d̄ d̄ d̄
p̄prie peccat i iure qz non ca-
ab ipso q. d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
i quod videtur minus amare aia
qz corpus. Q. d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
eoz p̄prie p̄prie committunt
autem i iure d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
ad excommunicatū sibi ab exco-
m̄ p̄prie. Sed i iure d̄ d̄
aut non curat q. i iure d̄ d̄
exposit. Item temporalia p̄prie
his d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
p̄prie h̄ntem h̄ntem h̄ntem
communioem d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
potali i iure p̄prie d̄ d̄
men de gr̄a d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
met. Secundo peccato eoz
municat. q̄m i iure d̄ d̄ d̄
ad monioem ipse aut̄ ei r̄m d̄
vel h̄ntem ipse aut̄ ei r̄m d̄
confusionem ipse aut̄ ei r̄m d̄
n̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄*

precept

restitutionibus debitis aut legatis in fructibus ecclesiis factis: nec legata vel debita aut male ablata incerta sibi vel sui ordinis fratribus vel pueris in aliorum iudicium fieri vel erogari procurat nec absoluat quoscumque in casibus referuat pape vel episcopi vel prelati homini: ut de puile. religi. in clementinis. Item sacerdotes qui sepeliunt in cimiteriis peiter dicti corpora defunctorum in casibus non concessis a iure: vel qui excoicatos publice aut noiatiu iter dictos: aut versus rarios maifestos sepeliunt. excoicati sunt. Item sacerdos qui recipit oblatioes manifesti furarij est suspensus ab executione officij donec satisfaciat arbitrio episcopi. Idem de ingressu religionis symoniace qui dant vel qui recipiunt excoicati sunt. Et sic de alijs pluribus casibus quos in iure inuenire poteris.

De excoicatione minore. Equitur de peccato eorum qui contemnunt minorem excoicationem et ideo non timent communicare cum excoicatis. licet communiceando minorem excoicationem incurant. Notandum quod ille qui coicatur excoicato. primo peccat in seipsum quod non cauet sibi ab ipso qui habet morbum contagiosum in quo videtur minus amare animam suam quam corpus. Quod si sciret se incurere lepra quam corpus propter comestionem yna vel locutionem: et sic de alijs. quanto accederet ad excoicationem: cauet sibi ab excoicato. tunc participare. Sed lepra anime quaz intrat non curat quod tunc periculosior est quam corporis. Item temporalia preponit talis anime sue: quod si prohibitum sibi esset sub pena vnius florenti ne loqueretur illi excommunicato caueret sibi a damno temporalium in quantum possibile esset. Sed tamen de gratia christi et de anima sua non timet. Secundo peccat in eum cui communicat. quia cum ipse sit infirmus versus ad mortem: ipse aufert ei remedium. vel saltem minus efficaciter reddit dum confusionem ipsius minuit per quaz corrigi debuit. Eccles. 4. Et confusio ad

ducens gloriam. psal. Imple facies eorum ignominia. et queratur nomen tuum domine. Tertio peccat etiam in eum pro cuius iniuria excommunicatio lata est: quia aufert ei rem suam: id est emendationem et satisfactionem. quia talis excommunicatus deberet cogi per talem ruborem et verecundiam ad satisfaciendum proximo leso quam satisfactionem ille impedit qui ei sic participat. Quarto peccat etiam in patrem spirituaalem cuius sententiam contemnit. Quinto peccat etiam in deum quem in ministro suo contemnit. Ipse enim potius priuari amat mensam dei: id est altaris sacramento quam mensa excommunicati: et potius amat societatem excommunicati quam filiorum dei. ideo merito in inferno erit socius diaboli. quod si alius quis pertinaciter participat excoicatis: mortaliter peccat. Queritur in quibus casibus quis licite coicatur seu participat excoicato. Respondetur quod in quatuor casibus. Primo quando quis loquitur ei in his que pertinent ad absolutioem vel alias ad salutem anime: et alia verba incidenter interponat magis proficiat. Secundo quando quis aut orator. id est causa orationis vadens: aut peregrinus aut viator vadens in terras excoicatorum deuenerit ubi non possit emere vel non habet ubi emat: tunc licet datur licentia ab excoicatis accipiendi propter necessitatem. Tertio propter excoicationem excusatur a participatione cum viro suo excommunicato. Quarto filij excusantur a participatione patris excoicati. Et hoc intelligitur secundum Basilium de filiis qui adhuc sunt in potestate patris et commensales patris. Alij vero filij extra domum patris existentes: non excusantur. similiter serui et ancille que ante excoicationem fuerunt in seruitio illius domini excoicati. Quinto propter ignorantiam: cum quis ignorat illum esse excoicatum. Quid autem si sciam habitu aliquem esse excoicatum: si actu non aduerto comungo ei. Respondeo secundum Basilium. Si hoc fa

De quarto

ao subitior non aduertedo: credo q nō pecco nec excomunicatōem icido. **Q**uerit vtz si excoicatus intreret ecclesiam alij teneantur exire. **R**ūdeo scdm Ray. si manifestū est illū eē excommunitatum etiā alij exire tenentur vl' pcuratē q ille exeat. xi. q. iij: sicut ap'li. **Q**uid si excoicatus intrat ecclesiam z sacerdos iam incepit missam. **R**ūdeo fm Ray. si est occultū: non debet dimittere officiū. **S**i vero est manifestū. moneat eum publice vt exeat. **E**t si quidē non vult exire et sacerdos non inchoauit canonē: nō debet pcedere sed debet dimittere. **S**i vero p' usq' ille intraret ecclesiam vel p' usq' sacerdos eum videret iam canonez inchoauit: debet sacerdos pcedere in officio: ita tamē q finito canone vel sumpto sacramento anteq' dicat cōmunionē moneat illum q exeat. **Q**uod si non vult: potest sacerdos eum eijcere: z si non potest reijci: in sacrificiam rediens dicat cōmunionem z reliqua que post canonem restabant. **Q**ueritur si quis assurgat vel reuerentiā exhibeat alicui excommunicato: vl' inclinēt se salutanti se: aut moneat labia quasi resalutans eum cum tamē nihil dicat: quid d' illo? **R**espondeo scdm Guil. non incurrit excomunicatōem: quia pene non sunt extendende sed restringēde. **U**nde q verbo salutatur ab excomunicato non debet eum resalutare sed dicere pōt deus vos vel te emendet z h'mōi. **S**ciendum q quis scienter ab excommunicato munus recipit inducendus est: vel q in p' os vsus conuertat. **U**el etiā beneficeret si ad ruborem inducendum excomunicato remitteret. **I**tem vtrum excomunicatis possit aliquid dari? **R**ūdeo fm Guil: q pōt causa humanitatis z in sustentatōe vite. scz qn' indigētes sunt: et hoc intellige solū quo ad necessaria vite vt alimēta: vestes z hospitia. **S**ic tamē q p' hoc nō dimittat laboratē p' absolutōe. **S**ec' si perat alia vt silia: vt secu-

rim vl' fossorū z h'mōi: que non sunt excedenda. xi. q. iij. qm' multis. **S**z qd' si vtr' vocat excoicatum ad mēsam nunq' d' vtr' poterit ad ipam mēsam comedere; **R**ūdeo fm Guil. credo q non. tñ poterit ad aliā mēsam i eadē domo ita remote q merito posset dici q nō comedat' si mul'. **Q**uid si i aliqua domo hospitatus sum ad mēsam z supueniatz ingerat se excomunicatus: nūq' teneor surgere? **R**ūdeo fm Guil. **S**i ē public' excoicatus: teneor surgere: nō obstāte cuiuscūq' scandalo. **S**i pō ē occult' z nō possuz sine ei' nota: nō teneor surgere. **S**z supueniente publico excoicato an ego teneor exire de domo. **R**ūdeo fm Guil. nō: imo ex' si scio publice excoicatum receptū eē in aliqua domo possum ibi hospitari si sita te capacitatis sic q possū cōmunionē vitare. **N**ā licet mihi cū excomunicato in eadē camera comedere. h' nō in eadē mēsa. **S**il' nec i eodē loco tacere. **Q**uid si veniā inuitat' ad aliq' festū vl' iuuuū: z iuenio ibi publice excoicatum: teneor recedere. **R**ūdeo q sic: nec debeo ibi epulari h'z sedeat ad aliā mēsam. qz oēs talit' cōueniētes ad festū vl' cōiuuū sūt iuicē cōmunicare dicunt'. **Q**z aut' snia p'ator' valde horrenda est z contemnenti valde p'iculosa. ex hoc patz. quia constituit eum i inimicitia dei. **U**n' ex p'li legit q Breg' papa no' qndā diuitē excoicauit. **Q**ui cū p'temneret excoicatioez p'petunc miraculo dei cōtente q' nificauerunt sup' domū ei' recesserunt: z nidum transtulerunt ad domum alteri'. **Q**d vidit dictus contumax z ammonit' a cognatis suis q' h' idē cōsiderauerūt i cōmunijs. postea hūiliauit eoz suū petēs absolutōem. **E**t q' cito absolut' fuit a snia illa tunc dicere cōtente redierit z nidū suū supra domū suā reportauerūt. **I**te ali' exemplū. legit q i ecclesia sc'i vineenti martyris multi passeres solebāt intrare z ecclesiam fedare z diuinū officiū impedire. **C**um aut' non possent excludi: eps ill'

h'c dicitur morte comminā
si ecclesiam non p' intraret. **Q**uod
dicitur tunc q' sine eccle
intraret in ecclesiam ponat
pariter in ecclesiam ponat
morte. **Q**uod sc'dum cum q
comunicatōem dicitur ad
tam dicitur dicitur ad
q' negligat. contempus p'nti
creta: cōfessionē p'cedere nō
Quod in hoc casu sicut in ali
or' casibus intrat p'nti cōfess
stranda. **P**ro quo sc'dum q
or' casus communes v'ntat i
ctores dicunt cōfessionē eē ite
Quod si p'nti cōmunicat' i
quia q' p'nti p'ccator ad sup'io
n' q' cōfessionē remittit dicit de
soluere m'nti alteri communit
talis p'ccator teneat illa p'ccata
rare q' casus m'nti s' ad sup'io
absolutōe. **S**z p'nti cōfessionē d'
absoluerit ab illis a d'p'os p'nti
tens excomunicatis s'c' maior
nominatōe q' tunc a nullo p'ccat'
solui talis cōfessionē nisi ante h'c
ab excomunicato ex p'nti d'
absolutio ab excomunicatōe
cedere absolutōem p'ccat'. **E**
sus p'nti cōfessionē p'nti cōfessionē
re quā d' sc'dos ignarus est: qu
dus tunc sc'dos qui sc'dos ligare
uerit am' de cōfessionē d'nti cōfessionē
p'ccatōe a tunc cōfessionē e'nti
cōmunicatōem tunc d'nti cōfessionē
p'nti cōfessionē. **E**t quo p'nti q' illi sup'io
copiam qui ignarus z l'nti cōfessionē
dotes quāt. **C**ertus casus
p'nti nō h'nti cōfessionē vt sc'dos dicit
it aliq' mortale p'ccatū aut etiam
cōfessionē cōfessionē am'nti cōfessionē
Quod si p'nti p'nti vt negligat
cere z oblat' cōfessionē em' d'nti cōfessionē
Nā sc'dos cū ip'nti cōfessionē d'nti cōfessionē
toret cū bono p'nti cōfessionē cōfessionē
toret cōfessionē p'nti cōfessionē. **E**t sc'dos

precepto

loci eos excoīcauit mortē comminās eis si eccliam deinceps intrarēt. Qui ab ecclia recedentes nunq̄ oīno eccliam intrauerunt: imo si aliquis aliquem capiat violentē in eccliam ponat: statim moritur. **I**tem sciendum cum quāto conatur diligentia confessionēz penitētiā tibi impositam debeas adimplē: qz negligētia z contēptus penitētie iniūctefacit confessionē p̄cedētē non valere. **U**nd in hoc casu sicut in alijs quattuor casibus infra scriptis confessio est tibi iteranda. **P**ro quo sciendum qz sūt q̄rtuor casus communes zysitati i q̄bus doctores dicunt confessionē eē iterādam. **P**rimus ē p̄t enozmitatē scelerz ob quā oportet peccatorē ad sup̄iorē remititi q̄ confessionē remissi audire debet z ab soluere: nisi malit alteri committere. tūc talis peccator tenetur illa peccata reiterare. p̄ quibus missus ē ad sup̄iorē p̄ absolutōe. **S**z p̄mus confessor dz eum absoluere ab illis a q̄bus potest: nisi p̄trens excommunicatus sit maiorē excoīmunicatōe qz tunc a nullo p̄cō pōt absolui talis confitēs nisi ante sit absolutus ab excoīmunicatōe: qz scdm̄ doctores absolutio ab excoīmunicatōe debz p̄cedere absolutōem p̄cōz. **S**cds casus propt̄ ignorātia z sacerdotis: v̄t p̄ote quādo sacerdos ignarus est: querendus tunc ē sacerdos qui sciat ligare z soluere: z cum hoc discernere differentiam p̄cōz: z ei iterum confitēdum ē v̄l licētia proprij sacerdotis vel autoritate superioris. **E**x quo patet qz illi seip̄os decipiunt qui ignaros z illiteratos sacerdotes querunt. **T**ertius casus est si p̄fessio nō fuit itegravt qz scient obticuit aliq̄ mortale peccatū: aut etiam si accessit cū voluntate ammōv̄lteri⁹ peccatū. **Q**uart⁹ si p̄cēpsit v̄l neglexit satisfaccere: z oblit⁹ ē satisfactōem sibi iniūctāz. **N**ā si sciret eā implere vellet z cū p̄a p̄triteret reiterare p̄fessionē. **E**t intelligunt isti

duo v̄ltimi casus quādo mutat sacerdotē. **S**i autē ad eundē sacerdotē reuertit: tūc distinguendū est. qz aut recentē ac nouiter cōfessus est: aut iā de memoria sunt elapsa ab ip̄o sacerdote p̄pter diurnitatē t̄pis. in primo casu. s. q̄n peccata p̄fessa adhuc sunt in memoria sacerdotis: tūc nō tenet om̄ia reiterare: s̄ solum illud peccatū qd̄ scienter obticuit. v̄l etiam illā fictionē qz cū voluntate amplius peccandi ad p̄fessionē accessit. **S**ed in casu secūdo. s. quādo peccata sunt elapsa a memoria sacerdotis: tūc tenet om̄ia reiterare etiā si decies esset p̄fessus z sp̄ aliquod peccatū scienter obticuisset: tunc oēs iste p̄fessiones sunt reiterande. qz p̄fitenti v̄nū peccatū mortale non dimittit a deo sine alio. **V**ersus. **L**arga dei pietas veniā nō dimidiabit. **A**ut totum aut nihil te lachrymante dabit.

Casus papales.

Quāsi man⁹ violētās mittit in clericum vel religiosum. vel q̄ mādat. vel factū eius noīeratū habet: excoīmunicati sunt z mittēdi ad papam. **I**tem incendiarij vel fractores ecclias seu locoz religiosozū aut cimiterioz excoīcati sunt ip̄o facto: z añ denūciatio nē ab ep̄o absoluuntur: post denūciatōez nō nisi a papa. **I**ncendiarij aliaz domoz nō religiosaz excoīcandi sunt. **S**i ergo excoīcati sunt z denūciati mittuntur ad papā. **I**tem de ingressu religionis symoniace q̄ dant v̄l q̄ recipiunt: mittunt ad papam. **I**tem q̄ prohibent excoīcatōz z interdicitis ne moniti exeant eccliam om̄es excoīcati sunt z mittēdi ad papā. **I**tem qui grauāt eos q̄ tulerūt sn̄iam vel dāt licentiā grauādi eos q̄ tales litteras tulerūt ad papā. vel eos quoz occasione sunt plate sn̄ie. **I**tem q̄ falsificāt bullā vel trās aplicas. **I**tem clericus p̄cipās sciēter z sp̄ote excoīcato a papa in diuiniis excoīcatus est z mittēdus ad papā.

Casus episcopales
Blaspheinatores dei z scōrū. **I**tem

De quarto

Fractores votorū. **I**tem periur⁹ scienter in iudicio. vel etiam q̄ recipit iuramentuz illi⁹ quē scitū false iurare. **I**tem falsus testis in iudicio. **I**tem sortilegi: z q̄ demones inuocant pro furto manifestando. **I**tem q̄ carminant homines vel pecora vel q̄ crediterūt eisdem carminib⁹: z fecerunt se scienter carminari: z sic de alijs diuinationib⁹ quibuscūq̄s. **I**tem qd̄ de florari virginem. **I**tem q̄ committit adulterium. **I**tem q̄ committit incestū cum consanguinea: z si committit cū consanguinea vxoris sue: a modo nō p̄t perere debitū ab vxore: sed tenet reddere. **I**tem q̄ peccauit cū paganavel iudea. **I**tem q̄ peccatū contra naturā commisit cūz se ip̄o vel cū alio vel cū bruto animali coiecit. **I**tem q̄ contraxit matrimoniū post votū castitatis emissum. **I**tem q̄ cōtraxit matrimoniū post sponsalia cum alia. **I**tem q̄ clamdestine contraxit matrimoniū vel contra interdictū ecclesie. **E**t nota q̄ clamdestina matrimonia duob⁹ modis fiunt. **U**no modo cū occulte z sine presentia testiu⁹ contrahūt: ita vt exinde legitima p̄batio non appareat. **A**lio mō dicunt clamdestina cū sine solēnitatib⁹ p̄trahunt p̄suetis i facie ecclesie. **I**deo at clādestina iungia phibent. q̄ si talit̄ p̄trahētēs discordes fierēt. z cohābitaē sibū uicē nollēt. ecclesia eos cōpellē ad cohābitādū neq̄ret: iō necesse ēi facie ecclesie p̄herere: vt añ foret ecclesie m̄rimonia p̄trahāf. **I**tem q̄ v̄l q̄ pcurauit abortum v̄l sterilitatē siue i se siue i alia. **I**tem oppressōes filiorū ex p̄posito sine conatu. **I**tem parētes q̄ negligentia p ueri añ baptismū dece dūt. **I**tem mlier q̄ cōcepit a non suo viro legitimo. quē vir credēs filiū suū i p̄iudiciū alioz heredē instituit. **I**tem q̄ illicite pcurat q̄ vir nō p̄t cognoscere vxorē suā. **I**tem q̄ machinat⁹ ē i mortē legitime siue: z eoduerso. **I**tem q̄ cognouit mortale p̄secrat̄ v̄l n̄ p̄secrat̄: siue fuerit dgo siue nō. **I**tem mlier cognita a viro religioso. **I**tem ille q̄ peccauit cū ea quā baptizauit

vel cuius cōfessionē audiuit. **I**tem qui baptizauit puerū propum abiq̄ necessitate: vel tenuit ad baptismū seu p̄firmationē. **I**tem clericus seu psbyter cui⁹ negligentia furtū sublatum est ab ecclesia. **I**tem sacrilegi qui furtū cōmittunt in locis sacris. **I**tem violatores ecciarum seu cimierioz p̄ effusionē sanguinis v̄l seminis. **I**tem qui cum aqua bñdīca v̄l christmate v̄l baptismate vel cum eucharistia v̄l alijs sacris vel sacramētis maleficia exercent. **I**tem qui credidit hereticā prauitate absoluedus est quo ad peccatū. h̄ nō ab excōicātōe nisi a papa vel eius licentia. **I**tem symoniacus in bñficiō non curato: h̄ post resignationē quo ad peccatum: h̄ nō quo ad dispensationē. **I**tem qui celebrāuit excōicatus quo ad peccatum: sed nō quo ad irregularitatē. **I**tem qui celebrāuit in altari non p̄secrato vel sine sacris indumētis vel non ieiunus. **I**tem ordinatus ab alieno episcopo sine licentiā pp̄ij episcopi quo ad peccatū. **I**tem clericus p̄ saltum p̄motus quo ad peccatum: h̄ non quo ad dispensationem. **I**tem qui luxuriauit in ecclesia maxime p̄secrata. **I**tem qui cōtra mandatū episcopi sepeliuit corpora excōmunicatorum vel manifestoz vsurarioz. **I**tem vsurarius cuius peccatum nō dimittit nisi restitutum ablatum. **I**tem omīs publicus criminolus. **I**tem qui cōfect falsum instrumentū. **I**tem raptos multorum. **I**tem falsarij litterarum vel monetarum. **I**tem omīs homicida voluntarius vel casualis. **V**olūt rāmen dñi decanus z capitulū bambergē. q̄ homicidē z opp̄ssores filioz voluntarij et ex p̄posito mittant ad papam z ad sedem apostolicam: p̄pter horrorem cūm in terrorem alioz: non rāmen p̄pter necessitatez iuris. **V**erlus de cālib⁹ papalibus. **A**d papam feriens clericum. falsarius. vrens Ecclesiam. symoniacus celebrare ligatus. **I**nssu prelati volens exire ligatus. **V**erlus de calico

episcopos... Quod si... licentia... p̄secrat... dñi... ecclesia... p̄secrat... dñi... ecclesia... p̄secrat... dñi... ecclesia...

De vicijs... O... dicitur... debet... licentia... p̄secrat... dñi... ecclesia... p̄secrat... dñi... ecclesia... p̄secrat... dñi... ecclesia...

precepto

episcopibus. Qui facit incestum: dei
forans. aut homicida. Sacrilegus. pa-
tris paffor. vel sodomita. Et voti frac-
tor. piurus. sortilegusqz. Suscipiens fur-
tum. faciens symon. ordine saltum Fal-
sum testificans. partum qui suffocat ei?
Raptor. adulterium. dans toxica. vel
fenerator. Accumbens pecudi. pueri ne-
glector alendi. Qui propum tradens
dominū mactare videtur. Furtum susci-
piens. es dotis et ecclesiarum. Si quis
commisit maleficia cumqz sacratis. At-
qz heresis fautor. rapiens furtim sacra-
mentuz. Si quis maiori manet ex ana-
themate vincus. Pontificem querat.
necno qui miserat ignem.

Obedire etiam debet libeter pre-
lato suo quilibet quādoquē p-
cipit ieiunare sub pcepto. quia
quācumqz trāsgressus fueris ieiuniū qd ē
sub pcepto ecclesie sciēter et sine causa et
ex pemptu peccas mortaliter. Secus
est si ex causa rationabili solueres ieiuni-
um. Unde queritur de pauperibus et
mēdicātibz: vtrum obligētur ad ieiu-
niū ecclesie. Respondeo fm Tho. se-
cūda scde. q. cxxvij. Si possunt habere
rātum simul qz sufficeret ad vnam come-
stionem nō a ieiunio excusant. Similit-
er quādo ppter pcedentē inēdiam ieiū-
niuz ferre nō possunt. Ex isto possum?
elicere qz isti potius ad ieiuniū obligant-
qui habēt sufficēter comedere et bibere
et etatem et vires ad hoc. Quid de pere-
grinātibz et laborātibz? Respondeo fm
Thomā vt supra. Si pegrinatio et la-
bor: cōmode possunt differri vlt diminui
absqz detrimento: nō sunt ppter hoc ie-
iunia ecclesie dimitteda. Si autē immi-
near necessitas multū laborandi vlt ma-
gnas dietas faciendi: si simul cū hoc nō
possunt ieiunia observari: nō obligatur
homo ad ieiunādum. Videt tamen in-
talibus esse recurrēdum ad superioris dis-
pensationem: nisi forte nō esset consuetū

quia plati dissimilantes videntur anue-
re **R** **Q**uid de mulieribz pgnā-
tibus et lactantibus? Respondeo si necessi-
tas debilitat corpalis impedit eas: nō
tenetur ad ieiuniū. imo si timeat pba-
bilis de piculo earū vel abortu nō solum
pnt h tenent solue ieiuniū. sic? Guil. po-
nit: vtrū vxores pnt phibitionē viroz
debeat dimittere vota: nō tū ieiunia ab-
eccia pstituta. qz deo et eccie pl^o est obe-
diendū qz hominibus. sed ieiunia que
vouissent spōre illa ptermittere possent
ppter phibitionē viroz. **S** **C** Scē-
dum qz quilibet ad prompte obediēdū
suis superioribus merito debz induci p-
pter tres progatiuas ipsius obediētie.
Prima est. quia obediētia est via certa
salutis eterne. qz sicut p inobediētiā
homo fuit expulsus a gaudijs parady-
si: ita per obediētiā certitudinaliter
oportet illuc redire. Unde figura hu-
ius legitur de tribus magis qui per ali-
am viam reuerfi sunt in regionem suam
vt exponit Grego. Secūda quia obe-
diētia est schala regni celestis et felicitā-
tis eterne. Insuper est etiam clauis eter-
ne iocūditatis. quia sicut nobis p inobe-
diētiā aditus eterne iocūditatis clau-
ditur: ita ecōtrario per obediētiā no-
bis aperitur. Tercia est qz platus est
in loco dei: et ergo subditus debet habe-
re platum quasi vicarium dei. quia tan-
tam mercedem obediētie accipiet qui p
lato obedit in bono qd iuberyt si deo in
hoc obediuisset. **U**ñ et cis dicit dominus?
Luce. x. Qui vos audit me audit: et qz
vos spernit et c. **U**ñ etiam platos dñs
nominat deos: Exo. xxij. Dñs non de-
trahes. **U**ñ subditis murmurantibus
moyses dixit Exo. xvi. Ad contra nos
est murmur vestrum: h contra dominū
Ergo ptra platos non est murmuran-
dum. h eis humiliter obediendum sic?
dño. **U**ñ Bern. Quicquid vice dei p-
cipit homo qd sit certum non displicere
deo: hoc nō est accipiendum quasi pced

De quarto

plac homo: h̄ quasi deus. **S**ecundo patrem spūalem honorare debem⁹ sibi de bitū iusticie integraliter psoluēdo. vt vi delictē sacrifices qñ fuerit sacrificandū. et decimā prestes de oibus bonis tuis et etiā sibi psitearis qñ fuerit psitendū. **Q**uerit quō decime z talia sunt soluēda. Respondeo fm̄ Buil. lugdu/ neñ. q̄ de meliorib⁹ sunt soluēda z non de deteriorib⁹. **Uñ** Eccl̄i. xxxv. Noli offerre munera praua: nō em̄ suscipiet illa. **Fr̄e** Numeri. xvij. **O**ia que offert⁹ de decimis optima z electa erūt. **I**tem de bent etiā solui absq; mora. vñ Exodi. xxij. **D**ecimas z p̄mitias non tardabis offerre. **I**tem integre sunt etiā soluen de hm̄oi. vñ Eccl̄i. xxxv. **B**ono animo gloriā redde dō: z nō minuas p̄mitias manū tuaz. **S**ed hic pauci sunt q̄ decimas sp̄ōte z integre soluūt: cū tamen sit p̄ceptū Malachie. iij. **I**nferte om̄es decimas in horreū meū. **S**eruātes at illud p̄ceptum in q̄tuor remunerantur. **P**rimo remuneratōe temporalī: que est abundantia rerū. **S**ecundo remuneratōe corporali: que est sanitas corpoꝝ. z de his duob⁹ dicit Aug⁹. **S**i decimas dederis nō solum abundantia fructuū recipies: h̄ etiā sanitatem corpis consequeris. **T**ertio remuneratōe spūali que ē adeptio p̄mior⁹ z peccatoꝝ venia. de his duob⁹ dicit Aug⁹. **Q**ui sibi vult eternum p̄m̄ium p̄parare ac peccatoꝝ veniam p̄mereri: decimas reddat. **Uñ** legit̄ exēplum. **D**iles quidā in dādis decimis erat deuotissimus. habebat aut̄ vineā quandā que solebat ferre annuatim decem carrucas vini. tpe v̄o quodam dedit nisi vnam carrucā vini. **Q**uo viso dixit miles. quod meū erat dominus mihi abstulit: ego illi portionem suam nō auferam. s. decimam p̄m̄ de decē carrucas: va de z da sacerdoti hanc carrucā quod z factum est. **E**odem tempore frater militis sacerdos quidam transiens iuxta vineam predictam referam vuis

inuenit. **E**t arguens fratrem de tā negligentia collectōis vuarum quare tam diu cū collectura tardassz. **E**t miles est mabat eum loqui talia ex quadam subfannatiōe. **T**ūc dixit sacerdos serio serineam vuis esse plenissimā. **E**t sic inuentum est q̄ vberiores fructus tūc habuit q̄ habuerit aliquo āno preterito. **T**ertio honorare debemus patrem spūalem ei honorē z reuerentiā exhibēdo. z de hoc scribit̄ Eccl̄i. vij. **H**onoriūca sacerdotes z da eis p̄m̄ vt mandatum est tibi. **S**ed ve illis q̄ sacerdotes nō honorāt: h̄ ipsi detrahūt z infamāt qui rursus crucifigūt filiū dei in semet ipsis: vt ait apls. **N**ā quotiēs sacerdoti vel religioso detrahis totiēs sp̄ineam coronam capiti christi imp̄mis. quia ipsi sunt caput z superior pars eccl̄ie militantis. **Q**uotiēs autem ipsi iniuriā faciis totiēs ipm̄ xpm̄ clavis p̄figis. **Q**uotiēs eis p̄uitiatus fueris totiēs in faciem xpi p̄p̄uis. quotiēs ipos exolos habueris vel dicta eoz exprobraueris: totiēs lancea latus xpi trāffigis. **U**nde cū xps ostēdere voluerit quātum istud peccatum detestetur: declarauit hoc in pena insolita quā dathan z abyron p̄tulerunt dñ̄ eos viuos terra absorbuit. **P**ro eo q̄ ipsi sacerdotibus insultauerit et ignē alienū obtulerūt. **E**x quo patet q̄ sacerdotes ab om̄ibus merito s̄ honorādi p̄pter tria. **P**rimo p̄pter vtilitatem. quia per absolutōem te a peccatis purificant. z per sacramēta in eē gratie te cōfirmant. z regnum celozum per clauem sue lingue tibi aperiri z referri. **S**ecundo ratione dignitatis: que tāta est q̄ suum creatorem mirabiliter creāter pro humana salute immortalē hostiam consecrant. **T**ertio ratione potestatis. quia iram dei per oblatōem suā placant. z manū dei ad vlciscendū creatam quodāmodo immobilitant virtute oblatōis pro te facte. **U**nde auctoritas. **S**acerdos est sigillum dei: clauis

per
get
mari
ex
Q
D
P
ter
filio
gine
debes
C
dons
z iug
quod
pota
tpe.
Vid
z crea
de
ana
tra
ex
hu
dic
Et
vt
grat
pat
omn
ones
Et
L
veto
nob
stra
am
a
us
ips
unum
max
amb
aut
vello

ger celi: os ecclesie: sepulchrum xpi: ani-
marum medicus: dignior angelis: gallus
excitans clamore suo a somno peccati.

Deus pater est honorandus tripliter
Artem celestem. scilicet supernaturalē
videlicet ipm deum pater omnipotentem
honorare debes tripliciter. Primo in seipso.
Secundo in unico eius filio iesu christo.
Tercio in eius matre virgine benedicta et
gloriosa. In se siquidem debes honorare
celestem patrem tripliter.

Primo sibi per omnibus beneficiis tam
donis naturalibus quam gratuitis deuotas
et iuges gratiarum actiones referendo. ad
quod exequendum te monet scriptura per
propheta dicente. Benedicam dominum in omni
tempore. Ad hoc etiam te monet tota natura

Videmus enim quod auiculae statim cantant
et creatores suos laudant cum in aurore lucis
et diei diuinum beneficium sentiunt. Valde
autem est absurdum quod ibi obmutescat creatura
rationalis tibi deo plaudenti creatura
irrationalis et iubilat. Ad hoc etiam te
excitat natura tua propria nam in corpore
humano formauit natura tot membra ut
dicunt philosophi: quot sunt dies in anno.

Et ex hoc rationali instinctu informet
ut nulla dies transeat sine laude diuina et
gratiarum actione. Secundo modo ipsum
patrem supernaturalem honorare debes
omnes actiones tuas cogitationes et affecti-
ones in suam laudem et gloriam referendo.

Ad hoc hortatur nos apostolus cum dicit
Coloceph. iij. Omnia quecumque facitis in
verbo et opere: omnia in nomine domini
nostri iesu christi facite. Omnia scilicet ve-
stra dicta vel facta et cogitata in eius glori-
am et honorem referendo. Et ex hoc tue
actiones non censentur humane: sed potius
celice: diuine: quia celicam formam
ipsis imprimis quando in eis solum di-
uinum honorem intendis.

Ecce contra deo
maximam iniuriam irrogat qui in suis
actibus intendit ostentationem propriam
aut complacentiam humanam. Exemplum
de illo qui arborem fructiferam planta-

uit in horto suo et alius sibi per violentiam
surripit et in horto proprio reponit. Nam ar-
bor fructifera est bona voluntas per di-
uinam gratiam irrigata et fecundata: que
tot fructus bonos producit: quot actus bo-
nos et meritorios elicit: quam tunc de horto
dei euellimus et in hortum diaboli tran-
splantamus quando de actibus virtuo-
sis et de alijs donis nobis diuinitus con-
cessis superbum et nobis ipsis ascribimus:
vel per eorum recognitionem deo laudes de-
bitas non referimus. Tercio ipsum ho-
norare debes eum per omnibus et super om-
nia diligendo. Ad quod potissime mo-
ueri debes ex eo quod tantis amoris bene-
ficijs te diligendo dotauit et prouenit: nam
cum non esses de nihilo te creauit. Cum per-
ditus esses: te proprio sanguine redemit
ut beatus esses: et seipsum in laboribus tuis pro-
misiu reprobauit. Beatus. xv. Ego ero mer-
ces tua magna nimis. Ideo autem secundum
Augustinum. Te tam multiplici dilectione prouenit
ut oem ingratitudinem et tepidita-
tem sui amoris in corde tuo excluderet:
ut si quandoque pigruisset amare: ita non
pigreat reamare quod autem deo sit multum ac-
ceptum cum diligeres laudem eius in om-
nibus querere: et ei in omnibus tam in pro-
speris quam in aduersis semper gratiarum ac-
tiones referre: et insuper ipsi homini multum
utile et salubre patet per illud exemplum
Legitur quod quidam monachus ordinis ci-
sterciensis fuit cuius prout multum sanabantur
firmi: maxime ex contactu vestimentorum
eius. Qui cum interrogaretur ab abbate
que esset virtus miraculorum: Respon-
dit non pre ceteris fratribus laboro ieiunio
vel oratione. sed hoc unum scio quod extolle me
non potest prosperitas nec frangere aduersi-
tas. Cuius abbas. Non turbauit quod mi-
les quidam nuper grangiam nostram in-
cendit: Respondit non. Totum enim deo
commisi si modicum habeo cum gratiarum ac-
tione recipio: si multum iterum gratias ago
Et cognouit abbas quod virtus tantorum
miraculorum esset amor dei: et contemptus

nobilibus: ignobilibus: sanis: infirmis
 diuitibus: et pauperibus: iustis et iniustis
 iuuenibus et antiquis. Item omnibus
 morbis et infirmitatibus subuenit si per
 honore dei est ut homo liberetur ab illis.
Unde sciendum quod sancti non iuuant
 hominem nisi quantum deo placet et sa-
 luti ipsius hominis expediens est. Ergo
 credere diffinitive ut qui honorat illum
 sanctum: vel quod hoc facit vel quod hoc dimittit
 ad honorem illius vel illius sancti quod id
 sibi hoc contigat vel hoc eueniat: hoc sic
 credere est errorum. **U**nde forte sic uoluntas
 dei est. ut non liberet a tali infirmitate vel
 tribulatione uel necessitate. Et sancti non
 orant pro nobis nisi in quantum cogno-
 scunt deum se uelle eos exaudire. Quia
 forte talis infirmitas uel talis necessitas uel
 paupertas est tibi causa salutis: et preseruat
 te forte a peccatis: aut forte deus ex mise-
 ricordia sua uult sic punire in presenti pecca-
 ta tua: aut per has tribulationes auge-
 re meritum tuum. **U**nde Hugo de sancto
 Victore. in libro de anima. Quos-
 dam presciens deus multa peccare pos-
 se flagellat in infirmitate corporis ne pec-
 cent: ut eis felicius sit frangi laboribus
 ad salutem quam remanere incolumes ad da-
 natorem. **U**nde Augustinus in libro de ci-
 dei. Deus cum aduersis rebus exagitat:
 aut merita examinat: aut peccata casti-
 gat: aut mercedem inibi eternam pro tole-
 ratis malis temporalibus seruat. Et er-
 go cum puer tuus infirmatur: aut aliquis
 defectus habet: et tu imploras et uiocas
 patrocinium alicuius sancti. committit hoc
 debes deo et illi sancto utrum expediat:
 et non diffinitive tenere nec credere si hoc
 vel hoc faceres quod puer tuus propterea
 liberaretur. Quia tu forte cum peccatis
 tuis demeristi quod deus te punit in pue-
 ro tuo ut per has tribulationes et occu-
 patores quas habes cum puero pecca-
 ta tua cognoscas: et sic cum deuote deum
 uioces: et merearis remissionem peccatorum.
Unde tamen nihilominus sancti in uocantur

ut honorandi sunt cum magna fiducia
 quia meruerunt hoc apud deum quod pos-
 sunt nobis subuenire in nostris necessi-
 tatibus. Item misericordia marie ostendit
 dicitur pro alijs sanctis: quia iuuat in omni-
 bus locis: in mari: in terra: in domo:
 in campo: in mensa in lecto. Item in omni-
 bus operibus diu nocturnis: de mane:
 de sero: in iuuentute: in senectute: et sic de
 alijs. **U**nde Bernardus. Virgo bea-
 ta omnibus veniam petentibus miseri-
 cordie sinum aperit: reis obtinet veniam:
 egris medelam: pusillis corde robur: af-
 flicis consolationem. periclitantibus ad-
 iutorium et liberationem. **U**nde Chry-
 sostomus. Dulcis uirgo non est fas te
 posse illum deserere: qui spem suam si-
 dualiter in te ponit. Ex his patet ma-
 gnitudo misericordie marie. **U**nde
Circa secundum notandum uideamus ma-
 ria hoc habeat quod tam potens est in ce-
 lo in terra. Respondetur quod hoc habet
 triplici ratione. Et hoc patet ex eo quod quis
 potest apud aliquem regem terrenum habere
 magnum posse: aut ratione parente-
 le: aut ratione gratie inuente circa illum
 regem: aut ratione beneficii quod exhibuit
 illi regi. **I**sta triplici ratione beata uir-
 go apud regem celestem obtinuit magnam
 posse. **P**rimo ratione parentele: quia est
 mater regis eterni. Et ideo merito ha-
 bet magnum posse tanquam mater regis cele-
 stis. **H**oc signatus est. in. Regis. ij. ubi
 dixit salomō. **B**ersabee matri sue **P**ete
 mater mea: neque enim fas est ut auertas fa-
 ciem meam a te. **S**ecundo habet magnum
 posse ratione gratie inuente. **U**nde dixit et
 angelus in annuntiatione **I**nuenisti enim
 gratiam apud dominum. **E**t non tantum
 apud deum inuenit gratiam: sed etiam apud
 totum mundum. **U**nde Bernardus. **U**nde
 dicitur **M**aria gratia plena: quia deo
 angelis et hominibus est grata: deo pro
 militatem: angelis per signitatem: ho-
 minibus per fecunditatem. **T**anta gra-
 tiam apud deum inuenit quod eam ab eis

precepto

sericorditer agit. Sed filius eius est iu-
 stus et misericors in omnibus operibus
 Ideo dicitur. Mater misericordie Ad
 iuuat etiam in morte ab insidijs diaboli
 protegendo. **I**do subditur. Tu nos ab
 hoste protege. Adiuuat etiam post mortem
 animas in suis manibus suscipiendo et
 in celum deducendo. Et ideo subdit Et
 in hora mortis suscipe. **Q**uarto
 propter quid nos adiuuat. Pro quo scien-
 dum quod virgo gloriosa iureiurando tene-
 tur obligatur nobis peccatoribus mi-
 sericordiam et gratiam exhibere et nullo modo va-
 leat a nobis continere misericordiam. Etiam
 si vellet iusto dei iudicio conuincit opor-
 tere gratiam nobis dare. Et hoc tri-
 git triplici ratione. Primo conuincit no-
 bis gratiam exhibere propter ipsius gratie i-
 uentem. Humanum enim genus in lapsu
 primorum parentum gratiam perdidit:
 quam angelo testante Maria inuenit.
 Sic enim ait angelus ut habet **Luce. p.**
Inuenisti enim gratiam apud dominum. **I**n-
 stitutum autem est tam in iudicio ecclesiastico
 quam civiliter qui rem alterius inuenit ei re-
 stituitur cuius erat. Et sic per iustam sententi-
 am cogitur maria nobis peccatoribus qui
 gratiam perdidimus restituere vel no-
 lit. **S**ecundo cogitur nobis misereri pro-
 pter maternum affectum: nam ex eo quod
 ei filius dignatur dicitur esse frater noster.
 iuxta illud psalmi. **N**arrabo nomen tuum
 fratribus meis. **T**ertio in euangelio dicitur
Magdalene. **V**ade et dic ad fratres me-
 os. **I**tem ascendo ad patrem meum et pa-
 trem vestrum. **E**x hoc iusta ratione co-
 gitur esse mater nostra. **S**cimus autem
 quod omnis mater diligit filios suos. **U**n-
 de sicut ihesus christus secundum deitatem nat-
 uralis est filius patris: et omnes electi fi-
 lii adoptiuus. **S**ic a simili ihesus christus
 secundum humanitatem est filius virginis ma-
 rie: et nos eius filii ex materna affectioe
Hinc est quod **Luce. i.** dicitur: **P**erperit filius
 suum primogenitum: quia primogenitus
 eius filius iusto ordine dicitur respectu

nostri qui post illud eius filii sumus. **E**x
 hac autem materna affectioe cogitur ha-
 bere curam nostri. **S**cimus quod omnis ma-
 ter animalium volucrum serpentum etiam
 quantumcumque venenosam habeant fero-
 citatem: diligit tamen immo cogit dilige-
 re fetum suum. **Q**uod si tam fortis est na-
 tura ut omnis creatura ex virtute mater-
 na cogit velle bonum filiis suis: multo
 magis diuinus affectus in matre dei co-
 gitur nos amare. quia filius dei qui in mi-
 sericordia venit in eius uterum: immo qui
 misericordia dicitur et est. **I**psa fecit etiam
 scilicet in eternum misericordiam redole-
 re. **H**inc **Bernardus.** **Q**ui pomum in
 manu habuerit per medium diem: per reli-
 quam partem diei manns redolet odorem
Sic a simili. quia misericordia que deus
 est in eius visceribus nouem mensibus
 requieuit. ideo eius viscera redolent mi-
 sericordiam in eternum. **T**ertio
 cogit nobis misereri ex filii recommenda-
 tioe. **A**d hoc enim elegit filius marie tempus
 et locum aptissimum quo nos recomenda-
 ret matri: hoc est tempus passionis et lo-
 cum passionis quo dixit. **V**ultus ecce fili-
 us tuus: ut ex loco et tempore ipsam reco-
 mendarionem ei profundius inculcasset. **N**am
 nomine iohannis qui interpretatur gratia: omnes
 peccatores conuersi ad dominum intelligunt quod
 in illo loco et tempore matri recommendare
 voluit: ut cum ira dei iusto dei iudicio egre-
 deretur ad puniendum et damnandum pec-
 catores: ipsa memor loci et temporis passi-
 onis pro nobis affectuosius interpellaret
 ac si in illa causa seu recommendatioe filius
 eius ei diceret illud **Esai. xvi.** **A**bscon-
 de fugientes et vagas ne perdas. ac si di-
 cat. **V**ide mater oculis cordis et corporis
 quos quantum et qualia pro peccatoribus
 patior. et eos tibi habere recomendatos
Licet hec multa et magna sit valde mi-
 sericordia matris christi super peccatores
 tamen maior est misericordia filii: ut pro-
 te quia ipse est misericordia habes mise-
 ricordiam essentialiter in infinitum: affectuos-

¶ Sequinto

suus cupiens nos saluari q̄ damnari.
Et ideo matrem sue passioni iteresse vo-
luit: vt per suam intercessionem cui nō
est fas aliquid denegare occasionez ha-
beat miserendi. **O** autē **M**aria sollici-
ta sit reconciliare peccatores: patet p̄ ta-
le exemplū ee. **C** Fuit quidā peccator
volens ire ad peccanduz. ad altare bea-
te virginis stabat salutans eam angeli-
ca salutatione. **Q**uia modus eius erat
quando cunq; poterat altare vel imagi-
nem virginis salutauit. **Q**uod cuz face-
ret: vidit imaginem eius dem virginis q̄
sup altare erat vt iustificari cum puēo quez
tenebat. **V**iditq; sanguinem fluē d̄ pu-
ero in gremiū eius: sicut fluxerat de vul-
neribus christi in cruce. **Q**uod cum cer-
neret obstupefactus est dicens. **O** dñā
quis fecit hoc? **E**t beata p̄go respondit
Tuz ceteri peccatores qui amplius cru-
cifigitis me z filiū meum q̄ fecerant iu-
dici. **V**olebatq; p̄go sanguinez puēi ter-
geret restringere: sed nō poterat. **E**t pec-
cator ille conuersus ad imaginem dixit
O mater misericordie intercede p̄ me.
Et illa **V**os peccatores vocat me ma-
trem misericordie qui non cessatis face-
reme matrem miserie z tristitie. **E**t ille
Non sic p̄issima domina loquere: s̄ me
mento aduocatam peccatoz te essez int̄-
cede pro me. **E**t mater ad filiū. **O** p̄s-
sime fili amore mei miserere huic pecca-
tori. **E**t filius. **N**ō mater. **N**ec grauari
debes q̄ te non audio: quia ego rogauī
patrem meū p̄mo si possibile foret aliter
humanum genus saluari transferret a
me calicem passionis. **E**t noluit audire
me. **E**t mater **O** fili memento q̄ te ma-
terno amore foui z alui veribus z pec-
tore meo. z cōdona huic peccatori. **E**t fi-
lius. **O** mater ex iusticia tibi ostendo q̄
exaudire te non teneor. **E**t mater. **N**ō
s̄m iusticiam causamur: sed ad misericor-
diam confugimus. **E**t ergo p̄pter tuaz
misericordiam miserere huic peccatori.
Et filius: rogauī ego secūdo p̄rem meū

vt si possibile foret alio modo gen^o hu-
manū saluari trāfferet a me calicē passi-
onis z nō audiuit me. **E**t mater. **O** fili
memento laborū quos sustinui tecum: z
dona mihi istū peccatorē. **E**t fili **O** ma-
ter noli grauari q̄ te nō exaudio: sed me-
mento q̄ tertio rogauī patrē meū vt trā-
fferet a me calicē passionis z nō exaudi-
uit me. **E**t pia mater deposuit filiū z vo-
luit p̄cidere ad pedes eius. **Q**uod cer-
nēs filius inq̄t ad eā. **Q**uid est mater
q̄d facere vis? **E**t illa. **T**andiu ad pe-
des tuos cū peccatore iacebo quousq;
uentā ei cōcedas. **E**t filius. **A**bsit hoc
mater: sanctū est in lege diuina q̄ fili^o
debet honorare matrē. **E**t iusticia con-
cludit. q̄ ille legem debet implere qui le-
gem dedit. cum autē ego sim filius tuus
et tu mater mea te honorare volo in isto
peccatore: z sibi p̄pter te omnia peccata
indulgeo. z sic pax erit inter me z eum.
et in signum pacis osculet vulnera mea
Et sic peccator osculando sanauit om-
nia p̄j christi vulnera.

De quinto p̄cepto

Non occides. **I**n h̄ p̄-
cepto p̄hibetur homicidium
a quo peccato p̄mo debet co-
hibere homines hoc q̄d ipm
est contra naturam: **D**ocuit enī natura
ai alia q̄ deberēt diligere ea que s̄t eius-
dem speciei cum ipis. **U**nde **E**ccl̄. xij.
Omnē animal diligit suum simile. **U**n-
mirum est quomodo homo vult occide-
re suū simile scz alium hominem. cū na-
tura doceat vnum lupū amare alium.
Sic similiter intelligendū est de homi-
ne q̄ naturaliter z ex instinctu nature de-
beret diligere alium hominē sibi similez
Un̄ **A**ristoteles octauo **E**t h̄icoz. **O**m-
nis homo omni homini naturaliter est
amicus. **E**rgo talis peccat cōtra natu-

non hominem dicitur. Inq̄t
ca. p̄mo dicitur. **D**icitur
ram hominē q̄ p̄o debet facere
quod dicitur. **I**n. xij. **D**ebet
Inq̄t homo sup̄ om̄i natu-
ter ab om̄i. **I**no. q̄e lup̄
ca. dicitur. **E**t me. **A**lii dicitur
p̄mo dicitur de alio.
le. **D**icitur. **P**ro. **E**t
debet. **D**icitur. **D**icitur
ca. q̄. **P**ro. **D**icitur
lo. **A**ffirmat. **I**n. **D**icitur
hominē. **E**t. **I**n. **D**icitur
immo. **H**ominē. **I**n. **D**icitur
ter. **A**lii. **E**t. **I**n. **D**icitur
ris. **I**n. **D**icitur. **D**icitur
m̄. **G**en̄. **I**n. **D**icitur
B. **C**. **E**t. **D**icitur
et. **I**n. **D**icitur
ad. **R**om̄. **D**icitur. **E**t. **I**n. **D**icitur
p̄. **E**t. **I**n. **D**icitur
con. **I**n. **E**t. **I**n. **D**icitur
de. **R**om̄. **I**n. **D**icitur
sume. **C**. **E**t. **I**n. **D**icitur
et. **O**ph̄. **E**t. **I**n. **D**icitur
mar. **V**el. **E**t. **I**n. **D**icitur
dū. **E**t. **I**n. **D**icitur
p̄. **E**t. **I**n. **D**icitur
rum. **M**ultiplicat. **E**t. **I**n. **D**icitur
mortalis. **M**ortalis. **I**n. **D**icitur
vimo. **E**t. **I**n. **D**icitur
rum. **Q**ue. **I**n. **D**icitur
clame. **E**t. **I**n. **D**icitur
basin. **Q**uam. **E**t. **I**n. **D**icitur
mi. **I**n. **D**icitur
Lay. **E**t. **I**n. **D**icitur
Ab̄. **I**n. **D**icitur
tel. **E**t. **I**n. **D**icitur
Lay. **E**t. **I**n. **D**icitur
mar. **E**t. **I**n. **D**icitur
sup̄. **E**t. **I**n. **D**icitur
de. **E**t. **I**n. **D**icitur
et. **I**n. **D**icitur
tere. **E**t. **I**n. **D**icitur
quim. **E**t. **I**n. **D**icitur
tara. **E**t. **I**n. **D**icitur